

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

NÕUKOGUDE AJA REPRESENTATSIOON ARVAMUSLUGUDES 2007. - 2010. AASTANI
AJALEHES POSTIMEES
Bakalaureusetöö

Autor: Sander Sõõrumaa
Juhendaja: prof. Marju Lauristin

Tartu
2012

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad	6
1.1 Teoreetilised lähtekohad	6
1.1.1 Kollektiivsed mälestused ajakirjanduses	6
1.1.2 Ideoloogia	8
1.1.3 Representatsioon ja diskursus	9
1.2 Empiirilised lähtekohad	11
1.2.1 Mina Maailma Meedia uuring	11
1.4 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	12
2. Metoodika ja valim	13
2.1 Valim	13
2.2 Meetod	14
2.2.1 Kontentanalüüs	14
2.2.2 Diskursusanalüüs	15
2.3 Valimi ja meetodi kriitika	16
3. Tulemused	17
3.2 Artiklite jaotumine hinnangulise tonaalsuse alusel	18
3.3 Artiklite tonaalsus teemarühmade lõikes	20
3.4 Nõukogudeaegse poliitika ja majanduse negatiivses või positiivses kontekstis käsitlemine	21
3.5. Igapäeva/olme, spordi, hariduse ja tervishoiu negatiivses või positiivses kontekstis käsitlemine	24
3.6 Kultuuri, rahvuse ja religiooni negatiivses või positiivses kontekstis käsitlemine	27
3.7 Artiklites esinenud diskursused	29
3.7.1 Nõukoguliku poliitilise kultuuri jätkumise diskursus	29
3.7.2 Nõukogude inimeste käitumise ja olmea võrdlemise diskursus	31
3.7.3 Nõukogude nostalgia diskursus	32
3.7.4 Nõukogude aja kannatuste diskursus	33
3.7.5 Nõukogude pärandi diskursus	34
3.7.6 Nõukogude sõjalise võimsuse diskursus	36
4. Järeldused ja diskussioon	38
4.1 Nõukogude aja representatsioon arvamusalustes	38
4.2 Hinnangud ja tonaalsused	39
4.3 Diskussioon	40
Kokkuvõte	42
Summary	43
Lisad	44
Kasutatud kirjandus	44

Lisa 1. Artiklite loetelu	45
Lisa 2. Kontentanalüüsi tulemused	58

Sissejuhatus

Käesoleva töö eesmärk on uurida viiteid nõukogude ajale ajalehe Postimees arvamusalustes. Tahan selgitada, kuidas nõukogude aega representeeritakse, kelle poolt ja mis teemadel seda tehakse.

Nõukogude aega on uuritud etnoloogilisest kui ka sotsioloogilisest vaatenurgast, kuid vähe on uuritud kuidas representeeritakse nõukogude aega nn jooksvalt tänapäeva ajakirjanduses. Samuti on vähe uuritud konteksti, mille puhul üldse tuuakse nõukogude aega ajakirjanduses esile.

Eesti on siirdeühiskond: tulnuna nõukogude ühiskondlikust süsteemist ja olnuna suure totalitaarse süsteemi osa, on liigunud kapitalistlikku süsteemi. Seetõttu kasutatakse nõukogude aega võrdlusmomentina nn null-punktina, et näidata, kuidas on toimunud arengud ja kuhu on jõutud. Käesolevas töös püüan uurida, mille puhul ja kuidas taolist võrdlust ajakirjanduses läbi viiakse.

Töö jaoks viisin läbi empiirilise uuringu, milles analüüsisin Postimehes ilmunud arvamusalustes. Arvamusalustes sisse lugesin ka toimetuse juhtkirja, kommentaari ja repliigi.

Töö üheks lähtekohaks oli TÜ AKI uuringu "Mina Maailm Meedia 2011" see osa, mis käsitles inimeste hinnangut elule nõukogude ajale. Tulemustest selgus, et hinnang on üllatavalt positiivne ja et tänapäeva Eesti ühiskonna redelil end madalamale asetanud sotsiaalne kiht on oma mälestustes positiivsem kui kõrgem kiht. Ühe eesmärgina soovin uurida, kas sarnane tendents ilmneb ka artiklites.

Üheks varasemaks nõukogude aja ajakirjanduslikku representatsiooni käsitlenud uuringuks on Urmas Reisberg bakalaureusetöö, mis valmis 2007. aastal. Antud töö keskendus eelkõige nõukogude aja diskursuste kasutamisele poliitilises debatis. Uuringu autor väidab, et ajalehtedes on olemas nii põlvkondade kui ka "meie" "nende" vaheline konflikt. Viimase väljatoodud konflikti kirjeldab autor järgmiselt: "Minu oletuse järgi moodustavad mõlema päevalehe „meie“ n-õ vanem põlvkond. Sellest „meiest“ ei jää välja aga mitte ainult noored, vaid ka kõik inimesed, kel „keskmisest eestlasest“ pisut erinevam kultuuritaust või tõekspidamised" (Reisberg 2007:74)

Töö koosneb sissejuhatuses, teoreetiliste ja empiiriliste lähtekohtade selgitamisest esimeses peatükis, metoodika ja uurimisküsimuste esitamisest teises peatükis, tekstianalüüsi tulemuste esitamisest kolmandas ja neljandas peatükis, järeldustest, diskussioonist ja kokkuvõttest.

Käesoleva bakalaureuse töö teoreetiline osa käsitleb nõukogude ajale kui uurimisobjektile lähenemist erinevate autorite poolt, eriti seda, kuidas ajakirjanduses tekib kollektiivne mälestus ja kuidas ajalugu meedias uuesti esitatakse. Ajakirjanduse kui kollektiivse mälu taastootja rolli on käsitlenud Peri, Zelizer, Edy, Winfield ja Kitch. Samuti käsitlete teoreetilises osas diskursust kui teksti kontekstuaalset raamistikku, peamiste autoritena on esindatud: Hall, Fairclough, Tonkiss ja Lotman.

Kuna ühe eesmärgina minu uurimistöös proovin leida, kuidas erineb avalikkuse hinnangutes väljenduv ideoloogiline vaatepunkt nõukogude aja hindamisel ajakirjanduses esinevast ideoloogiast, käsitlete teoreetilises osas ka ideoloogiat (*Ideoloogia on grupi liikmete sotsiaalsete representatsioonide alus*. Van Dijk (2005:19))

Metoodikatest kasutan teksti artiklite analüüsimiseks nii kvantitatiivselt kontentanalüüsi kui kvalitatiivset analüüsi. Kontentanalüüsi abil saan vastused oma uurimisküsimustele, mis käsitlevad üldtendentse nõukogude aja ajakirjanduslikul käsitlemisel nagu näiteks artiklite temaatika, positiivne või negatiivne tonaalsus ja isiklik või ühine vaatepunkt. Samuti võimaldab erinevate tunnuste omavaheline seostamine, näiteks autorite tonaalsus või teemade tonaalsus, vastata kvantitatiivsetele uurimisküsimustele.

Kvalitatiivse analüüsi abil pidasin oluliseks leida, millised diskursused esinevad kui autorid käsitlevad nõukogude aega ning millisel eesmärgil ja mis kontekstis tuuakse nõukogude aeg artiklites esile.

Tulemuste osas konsolideerin analüüsist saadud andmeid ja esitan võrdlusi juba eelpool mainitud tunnuste seostamise teel. Lisaks toon ära viis peamist diskursust, mis artiklites esinevad.

Järelduste ja diskussiooni peatükis leian vastused uurimisküsimustele ning proovin leida selgitusi ja põhjusi saadud tulemustele. Lisaks võrdlen andmeid ka Mina.Maailm.Meedia uuringuga ning proovin leida seoseid empiirilise lähtekoha ning minu saadud analüüsi tulemuste vahel .

1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

1.1 Teoreetilised lähtekohad

1.1.1 Kollektiivsed mälestused ajakirjanduses

Oma töös uurin nõukogude aja kujutamist ajalehes. Seda aja kajastavate mälestuste representatsioon ajakirjanduses ongi minu uurimisobjektiks. Minu töö põhiliseks teoreetiliseks eelduseks on arusaam, et ajalooliste sündmuste ja olukordade esitamist kasutavad ajakirjanikud kirjeldamaks tänapäeva sündmusi läbi ajaloost tulenevate analoogiate kui ka otseste võrdluste. (Zelizer 2008)

Nõukogude tegelikkuse pilti, mida ajakirjanduses kujutatakse, võib nimetada kollektiivseks mälestuseks eestlaste jaoks. Edy (1999) toob välja asjaolu, et kollektiivsed mälestused seovad ühiskonda ja on üheks osaks tuleviku tõlgendamisel. Ehk siis ajaloo kujutamisel tänapäeva ajakirjanduses on kindel funktsionaalne eesmärk.

Kuid selline kollektiivne mälestus ei ole ainus põhjus, miks ajaloolisi sündmusi meedias uuesti kujutatakse ja taasluuakse. Peri (1999) toob välja, et ka meedial endal on vaja luua kangelasi ning müüte ja arendada kultusi. Kuna ajakirjanik on head narratiivi loojad, siis tekivad legendid paremini ajakirjanduses kui traditsioonilistes mälestustes (Peri 1999:122).

Ajaloo taasloomisel meedias on loomulikult suur roll ka ajakirjanikel. Ajakirjanike dokumentalistlik stiil annab neile unikaalse autoriteedi rääkimaks minevikust. See autoriteet tekitab ka tugevaid emotsionaalseid sidemeid auditooriumiga (Edy 1999). Kuna nõukogude ajast rääkides on inimeste individuaalsed mälestused suureks osaks kuidas seda perioodi tõlgendatakse või siis teisest küljest ka kuidas ajakirjanikud oma auditooriumile seda perioodi kirjeldavad või millises kontekstis ja eesmärgil kasutavad. Siit tulenevalt erineb ajakirjanduses kujutatav ajalugu näiteks koolis õpetatavast ajaloost. Haridusest tulenev ajaloo käsitus on objektiivne ja põhineb faktidele siis meedia võib julgustada rohkem emotsionaalset ja isiklikku ajaloo käsitlust, mis on seotud kollektiivsete mälestustega. (Edy 1999)

Mineviku kujutamise seoses puudutan ka nostalgiat. Kitch (2008) käsitleb nostalgiat kui emotsionaalseid mälestusi. Winfield (et al 2002) käsitleb nostalgiat kui personaalsete ja isiklike kogemuste põhiseid mälestusi. Kahe definitsiooni ühise joonena läbib neid emotsionaalse poole olemasolu ja isiklikust perspektiivist mälestuste vaatlemine. Edy (1999) viitab enda artiklis samuti subjektiivsusele, mitte küll mäletamise suhtes, vaid nende mälestuste tekkimise ajal. Ta nimelt väidab, et ka mälestused on olnud nende tekkimise ajal vastuolulised. Mis minu uurimistöös kujutab asjaolu, et inimeste jaoks oli ka nõukogude aeg erinev. Küll algselt võrdsena loodud ühiskond siiski koosnes klassidest, ning tolleaegne klassikuuluvus mõjutab ka nõukogude aja mäletamist tänapäeval.

Kitch (2008) toob välja, et emotsionaalne suhtumine minevikku muudab mälestused subjektiivseteks. See aga võimaldab representatsioonide kasutamist enda huvides, tõlgendades ajalugu oma huvist ja soovist lähtuvalt. Edy (1999) leiabki, et taolise kollektiivse mälestuse sisse toomise eesmärgiks ei pruugi alati olla objektiivne mineviku ja tänapäeva ühendamise. (Edy 1999)

See viib meid just subjektiivsuse juurde mälestustes ja nende kujutamises või taasloomises meedias. Edy (1999) hinnangul ei suuda ajakirjandus pakkuda adekvaatset ajaloolist konteksti. Samas leiab autor, et tuleb siiski hinnata võimalust, et meedia julgustaks kriitiliselt vaatama minevikku.

Kitch'i (2008) hinnangul tuleks ajakirjandus asetada kultuurilisse konteksti ja mitte vaadelda ajakirjandust sellest kontekstist eraldi, pidades meeles, et ajakirjandus on vorm mälestuste jaoks, mitte pelgalt kanal. Samas on teistpidi mälestusi vaadeldes ajaloo sissetoomine üks võimalusi konteksti vaadelda (Winfield et al 2002). Mis toobki meid asjaolu juurde, et ühest küljest on ajaloo representeerimine meedias seotud kontekstiga, milles seda esitatakse. Teisest küljest pakub sisse toodu ajaloo uurimine võimaluse vaadelda konteksti, mille jaoks ajalugu sisse toodi.

Kitch (2008) toob välja, et inimesed viibivad "mälestuste supis", mille kõik koostisosad ei tule vaid ajakirjandusest. "Me omandame mälestusi kõikidest elu aspektidest sealhulgas haridusest, töökohalt, perekonnast, kirjandusest, kunstist ja mitmetest kommunikatsiooni viisidest" (Kitch 2008:316) Mälestuste ühisjooned esinevad tavaliselt samaaegselt kultuurilistes vormides, kuid millised mälestused parasjagu esiplaanil on, sõltub sotsiaalsest grupist (Kitch 2008). Viimane väide viib meid juba ideoloogia esinemise ja mõiste juurde.

1.1.2 Ideoloogia

Minu töö üks uurimisküsimus käsitleb, kuidas vastab ajakirjanduses olev representatsioon Eesti avalikkuses levinud hinnangutele. Analüüs peaks võimaldama vaadelda, kas nõukogude ajaga kujutamisel on olemas kehtivaid ideoloogilisi raame.

Ideoloogiat on võimalik van Dijk-i hinnangul väga täpselt defineerida, kui panna see sotsiaalse tunnetuse ja sotsiaalse struktuuri raamistikku: “Ideoloogia on grupi liikmete sotsiaalsete representatsioonide alus. Teisiti öeldes, ideoloogia võimaldab inimestel kui grupi liikmetel korrastada nende endi jaoks oma arvukaid sotsiaalseid uskumusi ja ümbritsevast maailmast toimuvast, hinnata toimuv, kas heaks või halvaks, õigeks või valeks, ning käituda vastavalt.” (van Dijk 2005:19)

Van Dijk toob välja ideoloogia klassikalise käsitluse versioonid: “ideoloogia koosneb vääruskumustest, ideoloogia varjab tegelikke ühiskondlikke suhteid ja selle eesmärk on teisi inimesi petta, ideoloogia koosneb uskumustest, mis kuuluvad teistele ja ideoloogia eeldab sotsiaalselt või poliitilist omakasupüüdlikku tõe ja väära määratlust” (van Dijk 2005:12)

Tulles tagasi uurimisküsimuse juurde leiame, et sarnase ideoloogia käsitluse toob välja ka Kitch, leides, et sotsiaalse mälu (*social memory*) konstrueerimine on pikaajaline protsess, mis esineb ametliku ja tavakeelse kultuuri vahel (Kitch 2008).

Ideoloogia vorme esineb ka semiootilises lähenemises. “Mis tahes rahva kultuuriajalugu saab vaadelda kahest vaatepunktist: Kõigepealt kui immanentset arengut, teiseks kui paljude välismõjutuste resultaati. Need mõlemad protsessid on teineteisega tihedalt läbi põimunud ning nende omavaheline eristamine on võimalik läbi teadusliku abstraktsiooni” (Lotman 1992).

Kuna Eesti on postkommunistlik riik, siis siin on võimalik läbi tänapäeva ja Nõukoguliku segunemise näha nende mõlema märke. Lotman viitab siinkohal, et tavaliselt ei ole immanentsuse ja lõimumise tagajärjel näha otseselt ei üht ega teist vaid midagi moonutatud kolmandat, mis ühtpidi on segu mõlemast. (Lotman 1992)

Samuti viitab siinkohal Lotman, et tavaliselt ei ole nende kahe kokkupõrkunud süsteemi taga näha seda kolmandat tulemas loogika põhjal, vaid tegemist ongi ühtpidi täiesti uutse moodustisega. (Lotman 1992)

1.1.3 Representatsioon ja diskursus

Minu uurimistöö eesmärgiks on uurida, kuidas representeeritakse nõukogude aega. Siinkohal toetun Halli käsitlusele representatsioonist. Hall (1997: 15) märgib, et representeerimine tähendab tavaliselt keele kasutamist, ütlemaks midagi tähenduslikku teisele inimesele või muule maailmale. Ehk siis representatsiooni kaudu luuakse tähendus, nagu ka Hall märgib: representatsiooni kaudu seotakse omavahel keel ja „tegelik“ maailm (Hall 1997:16).

Kuid representeerimise kui mõistet saab käsitleda laiemalt, kui põhialust protsessis, mille käigus tähendus on toodetud ja vahetatud, kultuuris olevate subjektide vahel. (Hall 1997)

Hall toob sisse enda käsitluses keele kui süsteemi, milles representeerimine aset leiab. Samuti on keel ka üheks meediumiks, mille kaudu ideed ja tunded on kultuuris representeeritud. Sellest tulenevalt on representatsioon läbi kelle peamine protsess, mille kaudu tähendusi luuakse. (Hall 1997: 1) Kuid tähenduste tekkimise juures toob Lotman sisse mõiste kood, mida saab representatsiooni juures mõtestada järgnevalt. Nimelt viitab ta presumptsioonile, mille kohaselt keel eelneb tekstile, keel tingib teksti. Kuna teksti endasse on lülitatud mõtestatus, siis seetõttu eeldab tekst oma loomu poolest kodeeritust. Seega eeldatakse koodi kui midagi tekstile eelnevat. (Lotman 1990)

Erinevad autorid toovad välja, et keel on vaid üks võimalus, kuidas representeerimine esineb. Keeles olev süsteemsus kujundab teatavat vaatenurka, mille kaudu on võimalik mõista teksti taga olevat. Hall (1997:1) toob välja, et keel on omamoodi privilegieeritud meedium, mille kaudu me mõtestame asju, mille tähendus on toodetud ja läbi räägitud. Representatsiooni analüüsi põhiliseks eesmärgiks ei olegi niivõrd tõe välja selgitamine, vaid uurimine, kuidas keelt on kasutatud representeerimaks erinevaid reaalsuse vorme, ehk teiste sõnadega, analüüsime keelekasutuse käigus loodavaid diskursusi. Mõistmaks tähendusi on oluliseks vahendiks keel, mille kaudu on diskursust võimalik mõista (Tonkiss 1998).

Fairclough leiab, et erinevad diskursused on erinevad nägemused maailmast, mis sõltuvad vastava inimese enda suhtest maailmaga. Fairclough toob välja, et diskursust mõjutavad autorite ja lugejate positsioon ühiskonnas, sotsiaalne eneseidentiteet ja sotsiaalsed suhted. Ta lisab sarnaselt Tonkissile, et diskursused ei näita maailma sellisena nagu see on, vaid pigem nagu see näib olevat, nad representeerivad ka võimalikke teisi maailmanägemusi, mis on tegelikult erinevad. (Fairclough 2003)

Hall leiab, et oluline on pigem mitte tähenduse kui sellise olemasolu või probleemi leidmine, vaid pigem teadmuse tekkimine representatsiooni kaudu, Just seda nimetab tema diskursuseks. (Hall 1997)

Kuna nõukogulikkust ei saa üks-ühele tänapäeva nähtustele üle kanda, tuleb seda mõistet kasutada tänapäeva konteksti rekontekstualiseeritult, ehk lülitada ühe sotsiaalse sündmuse kontekst teise sündmuse konteksti. Alati ei pea see olema ka sündmus kui selline. Näiteks ka sotsiaalsed protsessid on ülekantavad ja mahutatavad teise ühiskonna konteksti. Tulenevalt uurimistest on üle toodud ka eluolu, poliitilist kultuuri, inimeste mõtteviisi jpm. (Fairclough 2003)

Nõukogude Liidu lagunemisest on möödunud 20 aastat, mistõttu ei saa me enam kõrvutada otseseid, paralleelselt toimuvaid protsesse Eestis ja kunagises Nõukogude Liidus. Sellest tulenevalt on nõukogulike tänapäevane tähendus sõltuv asjade omavahelisest suhestumisest ning nende ümber olevast kontseptuaalsest süsteemist. (Hall 1997)

Erinevate sündmuste selektiivse filtreerimise tõttu on ka nõukogude aja rekontekstualiseerimine sõltuv selle printsiipidest, kuna mõnedele pannakse rohkem rõhku kui teistele. Seetõttu tuleb arvestada ka antud uurimuse puhul, et möödunud aja jooksul on inimeste nägemus nõukogulikust muutunud, mistõttu mõjutab see ka nende poolset representatsiooni. (Fairclough 2003)

Tonkiss (1998) märgib, et diskursus võib olla nii üksik fragment kui ka suuremamahuline tekst või kõne. Ta peab diskursuse ja selle analüüsimise juures oluliseks, et keelt vaadeldaks kui andmeid. Ei ole oluline selle taga isikute vaated kui sellised, vaid asjaolu, kuidas inimesed oma keelt kasutavad, et oma vaateid edasi anda. (Tonkiss 1998) Minu uurimuse kontekstis on oluline just inimene keeleline kõukoguliku edasikandmine.

1.2 Empiirilised lähtekohad

1.2.1 Mina Maailma Meedia uuring

Üheks empiiriliseks lähtekohaks on Mina Maailma Meedia uuringu osa, mis viie erineva väitega nõustumise/mitte nõustumise kaudu selgitas vastajate hinnangut elule ENSV-s. Käesoleva uurimuse kontekstis käsitlen vastuseid neile viiele väitele, mida vaatlen sotsiaalsete kihtide võrdluses.

Uuringust selgus, et 39% vastanutest oli täiesti või üldiselt nõus, et ENSV ajal oli elu materiaalselt turvalisem kui tänapäeval. Kui vaadelda sama küsimust sotsiaalsete gruppide kaupa, siis selgub, et end sotsiaalselt madalaimasse kihti liigitanud inimestest oli üldiselt või täielikult nõus, et elu ENSV ajal oli turvalisem 56% vastanutest. Sama näitaja oli end kõrgeimasse sotsiaalsesse gruppi liigitanud inimeste hulgas kaks korda madalam, 28%.

44% vastanutest oli üldiselt või täielikult nõus, et ENSV ajal võimaldas tavalise inimese sissetulek suuremat materiaalselt heaolu. Sama näitaja oli kõrgekihti liigitanud inimeste hulgas 31%. Madalaimasse sotsiaalsesse gruppi end liigitanud vastanute hulgas nõustus väitega, et tavalise inimese sissetulek võimaldas ENSV paremat materiaalselt heaolu, 64% inimestest.

Väitega, et ENSV ajal oli inimesed üksteise vastu ausamad ja hoolivamad oli üldiselt või täielikult nõus 39% vastanutest. Sama number keskmisest madalamas sotsiaalses kihis oli 58%. Ennast kõrgeimasse sotsiaalsesse kihti liigitanud vastanud olid üldiselt või täielikult nõus selle väitega 29% vastanutest.

Pooled vastanutest ei olnud nõus väitega, et ENSV ajal ei olnud midagi head, mida taga igatseda. Madalaimast sotsiaalsest kihist vastanutest ei olnud selle väitega nõus 61% vastanutest. Sama arv kõrgeima sotsiaalse kihi hulgas oli 37%.

Väitega, et ENSV ajal elas enamik inimesi oma tavalist elu, mis ei erine oluliselt elust pärast ENSVd olid üldiselt või täiesti nõus 24% vastanutest. Madalkihi puhul oli antud number 30% ja kõrgekihi puhul 23%. Sama väitega ei olnud täielikult või pigem nõus madalaimast kihist 38% ja

kõrgeimast kihist 36% vastanutest. Antud väite puhul oli nii nõusoleku kui vastuoleku vahe madalaima ja kõrgeima kihi vahel väikseim.

Nendest tulemustest tuleneb meie uurimuse jaoks kaks probleemi. Esiteks, kuivõrd on positiivne või negatiivne hoiaks nõukogude aja suhtes esindatud ajakirjanduse sisus. Teiseks, kas nõukogude aja ajakirjanduslik representatsioon on lähedasem keskmisest madalama või kõrgema kihi ideoloogilistele arusaamadele.

1.4 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Uurimuse eesmärgiks oli uurida ajalehes Postimees ilmunud arvamused nõukogude aja representatsioon, nende esinemise tonaalsust, artiklites käsitletavaid teemasid ja nende tonaalsust. Kvantitatiivse analüüsi eesmärgiks oli vastata järgmistele uurimisküsimustele:

1. Kuidas representeeritakse arvamused Nõukogude aega?
 - a. Milliste teemade puhul esineb nõukogude aja representatsiooni enim?
 - b. Milliste nähtuste, probleemide kontekstis tulevad esile viited nõukogude ajale?
2. Millise hinnangulise suhte, subjektiivse tonaalsusega (positiivse, neutraalse või negatiivsega) on nõukogude aja representatsioonid ajakirjanduses?
 - a. Kas hinnanguline suhe erineb erinevate valdkondade kujutamisel?
 - b. Kas erinevaid autorite rühmasid iseloomustab erinev tonaalsus nõukogude ajast kirjutamisel?

Lisaks nendele uurimisküsimustele uurisin kvalitatiivselt, millisest vaatepunktist vaadeldakse artiklites nõukogude aega ning milline oli nõukogude aja käsitusviis. Käsitusviisi all pidasin silmas, kas tegemist oli kirjeldava representatsiooniga ('mälestustega') või anti kellegile või millegile ka teatavast kaasaja probleemist lähtuv hinnang. Sellega seoses on eesmärgiks välja tuua diskursused, mille kaudu luuakse seosed nõukogude mineviku ja tänapäeva vahel.

2. Metoodika ja valim

2.1 Valim

Uurimuse empiiriliseks aluseks on ajalehe Postimees arvamusartiklid vahemikus 2007. kuni 2010. aastal. Valimisse kuuluvad arvamuslood, toimetuse juhtkirjad, kommentaarid, repliigid ja lugejate kirjad.

Postimehe valisin asjaolu tõttu, et tegemist on järjepidevalt ilmunud kõige suurema lugejaskonnaga päevalehega, mistõttu võib selle põhjal teha üldistusi Eesti ajakirjanduse kohta suuremas kontekstis.

Valimisse kuuluvad ainult arvamusartiklid, kuna nende puhul on võimalik vaadelda nõukogude aja representatsiooni terviklikumalt välja arendatud kontekstis.

Valimisse kuuluvad nii Postimehe paberlehes, kui ka võrguväljaandes ilmunud artiklid. Valimis moodustamise juures ei pidanud ma vajalikuks trükiväljaande ja võrguväljaandel vahet teha, kuna minu uurimise tulemusi see ei mõjuta, pigem rikastab neid võrguväljaandes ilmunud lugejakirjade võrra.

Valimisse kuuluvate artiklite otsimisel kasutasin Postimehe võrguküljel olevat otsingumootorit. Otsingusõnadeks kasutasin “nõukogude” kui ka “nõuka”. Otsingutulemuste leidmisel ei olnud oluline, kas vastav sõna esines artikli pealkirjas või sisutekstis. Samuti viisin otsingu läbi nii, et otsingusõnade puhul tulid otsingus esile kõikide käändelõppudega vastused.

Valimist jäid välja artiklid, mis olid küll ilmunud arvamusväljal, arvamusloo rubriigi all, kuid ei sisaldanud endas representatsiooni nõukogude aja kohta, vaid pigem olid tegemist artiklite, mis kirjeldasid ajaloolisi sündmusi.

Uuringusse kuuluvad ka Postimehe lisades ilmunud artiklid. Näiteks nädalalõpu lisa AK ja Tartu sündmusi kajastava Tartu Postimehe artiklid.

2.2 Meetod

2.2.1 Kontentanalüüs

Artiklite kvantitatiivseks analüüsiks kasutasin kontentanalüüsi meetodit. Esialgse kodeerimisjuhendit testisin proovikodeerimise käigus 30. artikliga, mille tulemusena sai tunnuste süsteemi täiendatud ja täpsustatud. Kodeerimisjuhendi koostamise puhul pidasin oluliseks selle võimalikult head vastavust uurimisküsimustele. Lisaks pidasin oluliseks võimalikult suurt hulka artikleid, mille puhul analüüsi läbi viia vähemate tunnuste hulgas, tagades uuringu reliaabluse.

Võrdlemaks tonaalsust erinevate tunnuste vahel kasutasin IF funktsiooni. Nimelt artikleid kodeerides märkisin tunnuse olemasolu numbriga üks. Kui hiljem oli vajadus saada teada vastava tunnuse tonaalsust kasutasin funktsiooni nii tonaalsuse kui ka tunnuse vahel. Kui tunnuse juures esines vastav tonaalsus siis märkis programm selle uuele reale minu jaoks ära samuti numbriga üks.

Artikleid analüüsisin kokku viie tunnuse põhjal:

1. Esimeseks tunnuseks oli artikli autor.
 1. Ajakirjanik
 2. Toimetus
 3. Poliitik
 4. Ekspert, analüütik, teadlane
 5. Arvamusliider, kolumnist
 6. Lihtkodanik
2. Teiseks tunnuseks oli nõukogude aja representatsiooni tonaalsus artiklis
 1. Negatiivne
 2. Neutraalne
 3. Positiivne
3. Kolmandaks tunnuseks oli artikli autori vaatepunkt nõukogude ajale
 1. Biograafiline (*Biograafilise vaatepunkti korral autor kirjeldab nõukogude aega läbi enda mälestuste*)

2. Vahendatud, representeeritud (*Vahendatud vaatepunkti korral kirjeldatakse nõukogude aega läbi kellegi teise kogemuse või kellegi käes kuulnud kogemuse kaudu.*)
3. Teoreetiline (*Teoreetilise vaatepunkti korral kirjeldas autor midagi nõukogulikku toetumata kellegi kogemusele, vaid eeldusele, et tegemist on nõukogude aja nähtusega.*)
4. Neljandaks tunnuseks on teema, milles nõukogude aja representatsioon esines.
 1. Igapäevaelu, olme
 2. Poliitika, võim, ideoloogia
 3. Religioon
 4. Majandus
 5. Põllumajandus
 6. Sport
 7. Haridus
 8. Tervishoid
 9. Kultuur
 10. Rahvus
 11. Muu
5. Viies tunnuseks oli nõukogude aja käsitusviis artiklis
 1. Kirjeldav
 2. Hinnang isikule
 3. Hinnang institutsioonile
 4. Hinnang käitumis- või mõtteviisile
 5. Hinnang süsteemile
 6. Hinnang ENSV-le

Kokku hõlmas analüüs 317. artiklit nelja aasta Postimehe arvamuseartiklitest. Kodeerimisjuhendi koostasid lähtudes uurimisküsimustele võimalikult adekvaatsed vastused saada.

2.2.2 Diskursusanalüüs

Lisaks kontentanalüüsile kasutasin artiklite puhul ka diskursusanalüüsi meetodit, et saada teada, milliseid diskursuseid valimisse kuuluvates artiklites esinevad. Kõigepealt selgitasin iga artikli puhul, mis kontekstis nõukogude aeg sisse tuuakse ja millisest vaatenurgast seda tehakse.

Pärast seda kui sain selgema pildi juba kontekstuaalsest taustast, hakkasin sama vaatepunkti ja kontekstiga artiklite seas välja selgitama ja kirjeldama konkreetsemaid, teatud teemat käsitlevaid diskursuseid. Siinkohal on oluline ära mainida, et diskursuste kirjeldamiseks võtsin kasutusse need artiklid, milles oli nii nõuka aja esile toomis tinginud kontekst kui diskursus ise väga hästi vaadeldavad.

Nimelt oli minu uurimise peamine rõhk kontentanalüüsil ja seetõttu on diskursusanalüüsi puhul kasutatud ainult vastavat diskursust hästi kirjeldavad artikleid.

2.3 Valimi ja meetodi kriitika

Valimi puhul võib kriitikana välja tuua selle moodustamise otsingusõnad. Kuna kasutatud otsingusõnadega tuli välja küll nõukogude aega representeerivad artiklid, jäid valimist välja artiklid, mis küll käsitlevad nõukogude aega, aga mitte otsesõnu ja seega ei jõudnud ka minu valimisse.

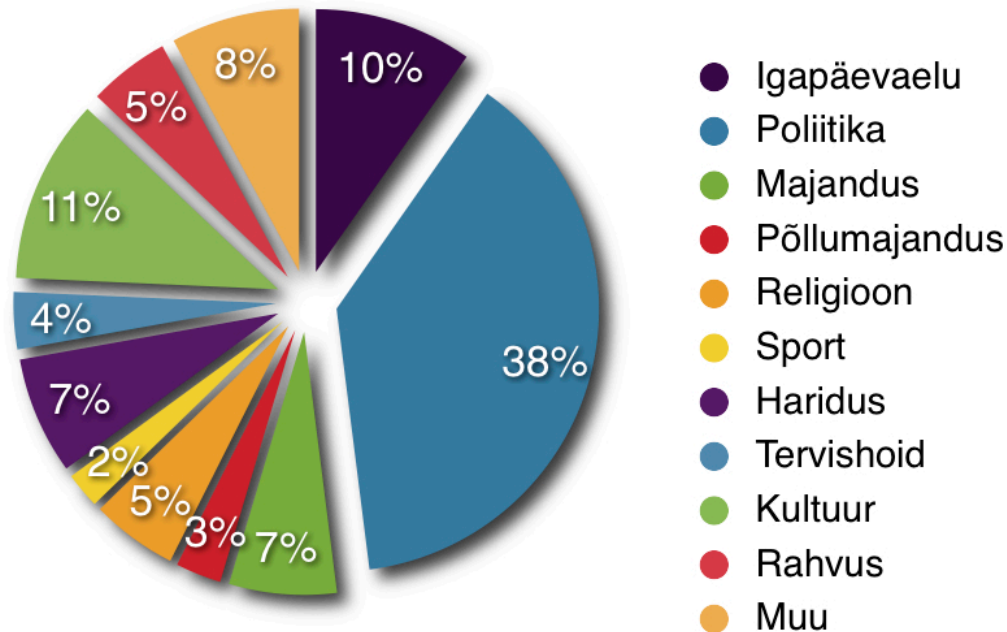
Seetõttu ei olnud võimalik vaadelda kogu diskursuste välja laiemalt, vaid ainult kasutatud otsingusõnade piires.

Kodeerimistabeliga hõlmatud väike tunnuste hulk tagas selged tulemused, kuid valimis olevate artiklite suur hulk raskendas nende analüüsi ja muutis selle väga ajamahukaks.

3. Tulemused

Valimisse kuulub kokku 317 artiklit ajalehest Postimees. 11 teema jagunemine protsentuaalselt on näidatud graafikul.

Graafik 1: Teemade protsentuaalne jagunemine valimis.

Antud graafikul on välja toodud protsentuaalsed teemade jaotumised kogu valimi ulatuses. Valimisse kuulus kokku 317 artiklit. Tulemused on ära toodud täisarvudena.

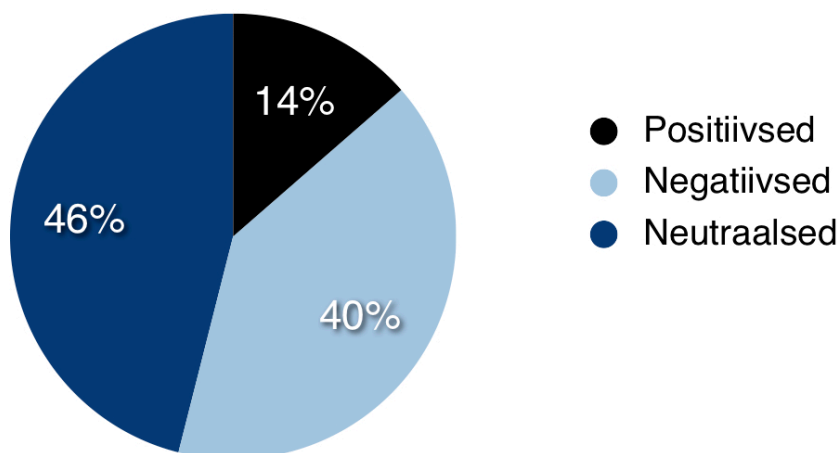
Kõige rohkem, 38%, oli artikleid, milles oli käsitletud poliitikat. 11%-il artiklitest oli teemaks kultuur ja 10% igapäeva elu või olme. Võrdselt 7%-iga olid esindatud majandus ja kultuur ning võrdselt 5%-ga olid artiklid, milles oli käsitletud religiooni või rahvust. Kõige vähem oli esindatud artikleid, mille sisuks oli tervishoid, põllumajandus või sport, vastavalt 4%, 3% ja 2%-ga.

Valimis esines ka artikleid, mille sisuks oli teema, mis ei läinud ülejäänud kümne kategooria alla, need artiklid liigitasin kategooriasse “muu”, mis sisaldas kogu valimist 8%.

3.2 Artiklite jaotumine hinnangulise tonaalsuse alusel

Graafikul on näidatud, kuidas jaotusid 317 artiklit tonaalsuse kaudu. Kõige rohkem oli neutraalse tonaalsusega artikleid 46%. 40% artiklitest oli neutraalse tonaalsuse ja 14% positiivse tonaalsusega. Artiklite tonaalsuse all on mõeldud, millise tonaalsusega oli artiklis olev viide nõukogude ajale, mitte artikli enda tonaalsus.

Graafik 2: Tonaalsuste jaotumine artiklites.

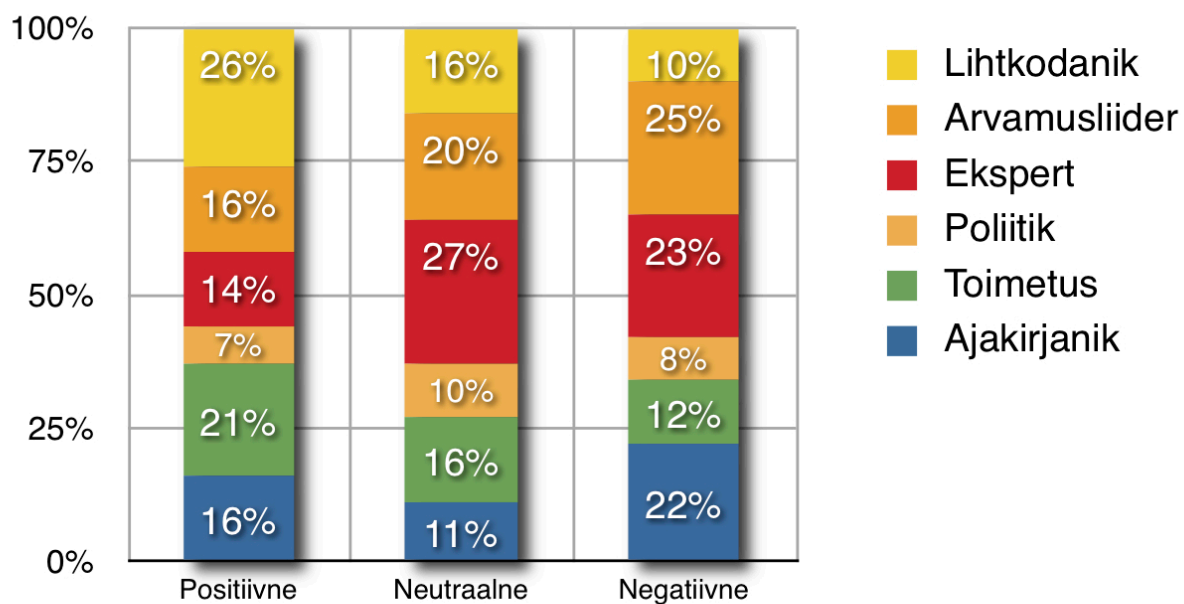
Antud graafikul on ära toodud kõikide valimisse kuulunud artiklite protsentuaalne tonaalsus.

Tabelis on artiklite autoreid võrreldud nende artiklite tonaalsuse kaudu. Kogu 317 artiklist oli positiivse tonaalsusega 43 artiklit, negatiivse tonaalsusega 128 artiklit ja neutraalse tonaalsusega 146 artiklit.

Kõige rohkem positiivse tonaalsuse artikleid oli lihtkodanike poolt - 26%. 21% positiivse tonaalsusega artiklitest oli toimetuse poolt ehk siis juhtkirjad. Võrdselt 16% moodustasid positiivsetest artiklitest ajakirjanike ja arvamuslimidrite omad. 14% protsenti positiivse tonaalsusega artiklitest moodustasid ekspertide omad ja 7% positiivsetest artiklitest oli kirjutatud autorigrupi poliitikud poolt.

Neutraalsetes artiklites oli kõige suurem osakaal ekspertide artiklitel - 27%. Neutraalsetest artiklitest 20% moodustasid arvamuslimidrite omad. Võrdselt 16%-ga olid esindatud toimetuse ja lihtkodanike artiklid. Väikseima osakaaluga neutraalsete artiklite hulgas olid ajakirjanikud ja poliitikud, vastavalt 11 ja 10%-ga.

Graafik 3: Autorite lõikes tonaalsuse jaotumine.

Antud graafikul on näidatud, mitu protsenti igas tonaalsuses moodustas erinevate autorite artiklid.

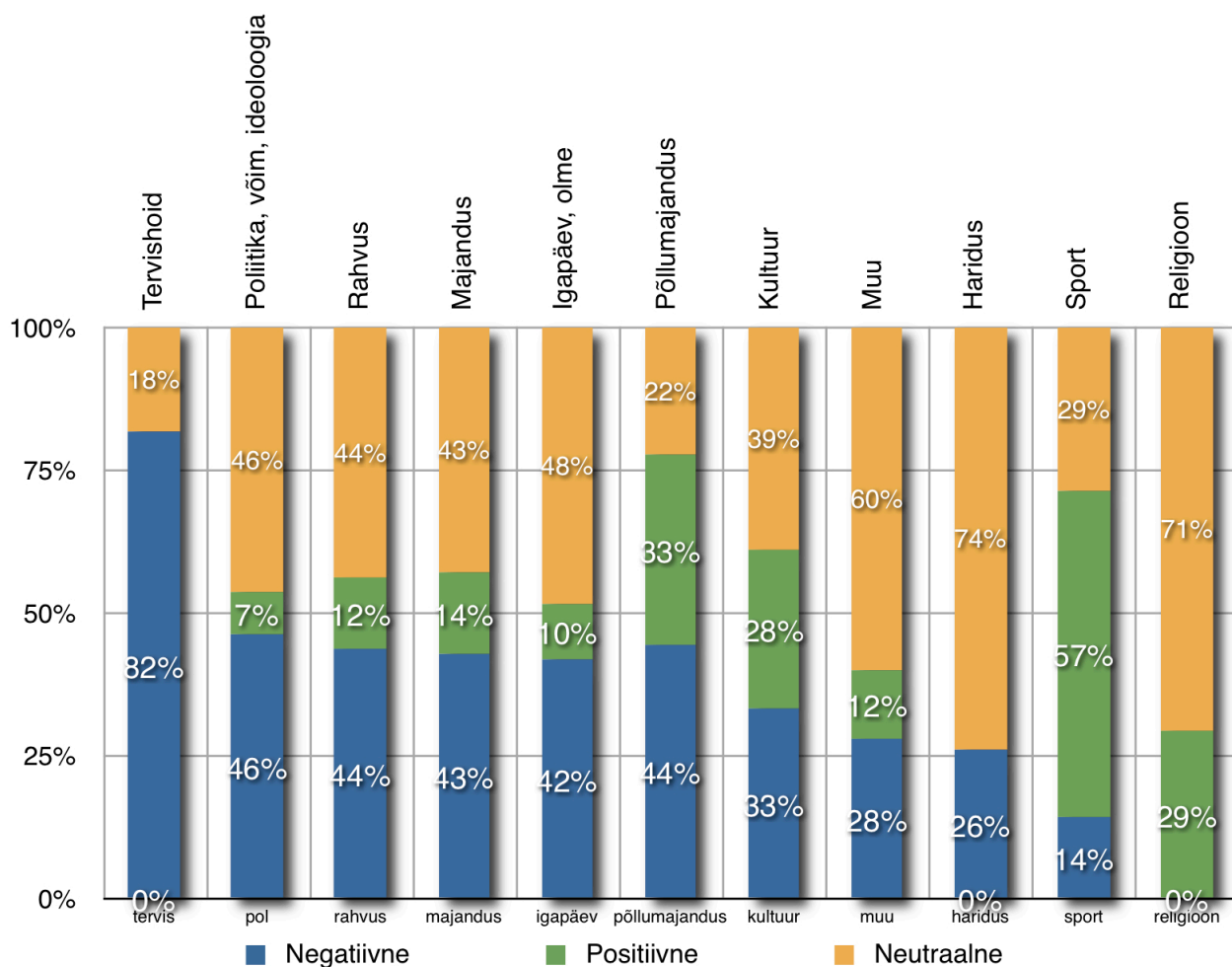
Negatiivsete artiklite hulgas oli enim esindatud arvamusliidrite artiklid - 25%, järgnesid ekspertide artiklid 23%-ga. 22% negatiivsetest artiklitest oli kirjutatud ajakirjanike ja 12% toimetuse poolt. Lihtkodanike negatiivsed artiklid moodustasid kogu negatiivse tonaalsusega artiklitest 10% ja poliitikute omad 8%.

3.3 Artiklite tonaalsus teemarühmade lõikes

Et artiklite hinnangulisest tonaalsusest üldisemat pilti luua ja analüüsi ülevaatlikumaks muuta, jagasin vaadeldavad valdkonnad kolme teemarühma:

1. Ühiskond ja majandus;
2. Elanikkonna heaolu;
3. Kultuur.;

Graafik 4: Tonaalsus teemade lõikes.

Antud graafikul on näidatud, mitu protsenti esines erinevates teemades vastavate tonaalsustega representatsioone.

Esimese grupis on poliitika, majandus ja põllumajandus, teises grupis on igapäev/olme, sport, haridus ja tervishoid ning kolmandas grupis kultuur, rahvus ja religioon. Tulemused esitan nende kolme valdkonna kaupa ning toon näiteid negatiivses või positiivses kontekstis käsitlemisest.

3.4 Nõukogudeaegse poliitika ja majanduse negatiivses või positiivses kontekstis käsitlemine

Esimese grupi negatiivsete tulemuste puhul on näha, et negatiivse tonaalsusega artiklite hulk on, võrreldes ülejäänutega, väikese varieeruvusega. Kui poliitikat, majandust ja põllumajandust käsitletavate artiklite negatiivse tonaalsuse hulk on 40-46%, siis igapäeva, spordi, hariduse ja tervishoiu puhul on vastav näitaja 14-73%. Viimase grupi puhul on varieeruvus 0-44%.

Poliitika-temaatiliste artiklite puhul on üheks suunaks ajalooliste sündmuste kaudu nõukogude aja representeerimine. Näiteks juhtkiri pealkirjaga “Soome sisu”, milles tuuakse välja põhjanaabrite pääsemine nõukogude võimu eest, kuid samas nenditakse, et Eestil nii hästi ei läinud. Okupatsiooni kui ajaloolist sündmust tuuakse sisse ka Vabadussõja monumendi teematika juures. *“Alanud Nõukogude okupatsiooni tõttu ei jõutud püstitada Vabadussõja üldtähist. Just seda peamist ausammast, mis on igal riigil, kes on pidanud kestmise nimel võitlema.”* (P12)

Vabadussõja samba teema on negatiivse tonaalsuse juures sisse toodud ka Rein Veidemanni artiklis, kus autor toob sisse samba kui eestlaste vastandumise nõukogude võimu ja sellega kaasnenud nähtustele: *“Eestlaste jaoks asetsevad venelased, impeerium ja Nõukogude ühel semantilisel väljal koos kõige sellest tulenevaga. Domineeriv ja tõena esitatav rahvusromantiline ajalookäsitlus, mille krooniks on kavandatud Vabadussõja sammas, taastoodab seesugust suhtumist.”* Samba teemal on valimis ka üks tolleaegse kaitseministri Jaak Aaviksoo artikkel, milles on väljendatud, et samba sümbolika vastased on oma mõtteviisiga mõjutatud nõukogude võimust ja sellest tulenevalt ei mõista samba mõtet: *“Inimestes, kes näevad selles Nikolai Triigi poolt 1919. aastal Soome vabadusriigi eeskujul kavandatud teenetemärgis fašistlikku sümbolikat, näen mina eelkõige Nõukogude ajupesu ja tänagi sealtpoolt lähtuva propagandistliku märgistamise ohvreid.”*

Poliitikute negatiivse kujutamise näidetena toon välja Edgar Savisaare ja Andrus Ansipi. Mõlema puhul oli tegemist ainsate poliitikutega, kelle puhul oli võimalik näha diskursuse loomist. Edgar Savisaare puhul on negatiivse ja positiivse tonaalsusega artiklite puhul näha, et positiivselt kujutatakse teda kui Eesti taasiseseisvumise juures olnud isikut. Negatiivsetes artiklites kujutatakse aga tema tänapäeval rakendatavat valitsemisstiili. Viimase näitlikustamiseks toon välja Argo Ideoni artikli, kus ajakirjanik vahendab teise partei hinnangut Tallinna võimule: *“IRL kutsus mõne päeva eest üles lõpetama Nõukogude võimu Tallinnas ja tegema demokraatlikke erakondi selle nimel*

koostööd. Nõukogude võimu all on avalduses silmas peetud Keskerakonna ainuparteilist linnavalitsust, mis juhib pealinna volikogu enamuse toel suveräänselt.” (P214)

Imbi Paju arvamuses on näha ka, kuidas autor toob nii kunagise kui ka praeguse Savisaare kuvandi enda loosse sisse: *“Järsku ütles ta mulle, et teie, eestlased, hoidke silm peal Edgar Savisaarel, tal oli nõukogude ajal eriti kõrge positsioon. Tookord asusin meie laulva revolutsiooni rahvast koondanud häält kaitsma, nüüd aga olen sõnatu.”* (P90)

Andrus Ansipit on negatiivselt seotud nõukogude ajaga lugejakirjas, mis on üldiselt selgeid hinnanguid andev, lisaks arvab autor artiklis, et austama peaks Tiit Vähi ja *“Edgar Savisaart ning teisi, kes soovivad mõistlikku Venemaa-poliitikat.”* (P94) Praegust peaministrit on kujutatud järgmiselt: *“Ansip oli normaalne kommunist, kes viis ellu partei ja valitsuse poliitikat.”* Lisaks on lugejakirjas ära toodud ka president Toomas Hendrik Ilves: *“Eesti kuulumist Nõukogude Liitu ei ole korrektne okupatsiooniks nimetada. Härra Ilves ei teagi, mis on okupatsioon. Saksa vägede vallutatud aladel oli okupatsioon.”*

Kui negatiivsete artiklite juures sai ära toodud kahe poliitiku negatiivsed kuvandid, siis mõlema puhul saab välja tuua ka positiivseid. Näiteks Savisaare juures toob Mart Ummelas oma artiklis välja, et praegune Keskerakond oli oma algusaastatel teistsuguse valijaskonna eest seisja: *Tema väide, nagu oleks Keskerakond vaikiva enamuse esindaja, ei saa kuidagi paika pidada, sest Keskerakond kasvas välja just Eesti elanike aktiivseimast, tulevikku suunatud osast – Rahvarindest. Vaikinud on nad suuresti tänases Eestis, sest Keskerakonna toetamine pole «seksikas».*” (P212)

Kui võtta kokku positiivse ja negatiivse tonaalsusega artiklid, siis võib näha, et tänapäeval tuuakse Savisaare puhul nõukogude aeg sisse negatiivse näite või paralleelina. Samas positiivsest küljest toonitatakse tema rolli taasiseseisvumise ajal.

Andrus Ansipi puhul oli negatiivsete artiklite hulgas üks, kus teda nimetati: *“Ansip oli normaalne kommunist, kes viis ellu partei ja valitsuse poliitikat.”* (P94) Ansipi puhul on kajastamine sarnane Savisaarele. Seevastu viimase puhul ei ole tema taasiseseisvumise jaoks tehtud panus olulist kajastust saanud, vaid pigem viimase aja poliitika. Ansipi puhul aga ei kajastata eelnevast tsitaadist hoolimata tema minevikku, vaid praeguse poliitika vilju ja selle taustal antakse hinnanguid: *Sõltumata sellest, mida Andrus Ansip tegi või ei teinud 24. veebruaril 1988, on kindel üks. Ta ei mõelnud sellele, et 22 aasta pärast on ta olnud viis aastat iseseisva Eesti peaminister – kauem kui keegi teine riigi ajaloos.*” Samas artiklis toob autor ka välja kuvandi, milles ta on Eestile eduka arengu taganud poliitik: *“Mitte igasugune peaminister, vaid esimene, kelle ametiaeg langeb*

täielikult Eesti -NATO ja Euroopa Liidu liikmestaatusse (eeldusel, et kumbki ühendus ei lakka olemast enne Ansipi võimult taandumist). Ja sellise Eesti peaminister, mis aastavahetusel võtab (äärmiselt tõenäoliselt) kasutusele euro. Enam-vähem iga lineaarse mõõdupuu järgi on praegune Eesti paremas olukorras kui viie aasta tagune. Hoolimata kriisist on elu parem kui enne 2005. aastat. Keskmine palk on tagasi aastas 2007, vanaduspension on pidevalt tõusnud.“

Ansipi puhul on positiivne kuvand rohkem esile toodud kui negatiivne ja Savisaare puhul vastupidi.

Põllumajandust kujutatakse negatiivselt eelkõige nõukogudeaegse töökorralduse ja mõtteviisi kaudu. Ühe näitena toon Kasashtanist rääkiva artikli, kus näide tuuakse põllumajanduse kaudu: *“Aga gaasi- ja naftadollaritel õitseva majanduse kõrval edeneb sealne demokraatia sama kehvalt kui Nõukogude perioodil stepi muutmise viljaväljadeks.”* (P4) Ajakirjanik Nils Niitra toob oma arvamuses välja seisukoha põllumajandustoetuste kohta, kus ta kritiseerib maapiirkondades erinevate asutuste sulgemist efektiivsuse puudumise tõttu. Ta nimetab sellist käitumist lühinägelikuks: *“Ent selline efektiivsus on liialt lühinägelik, meenutades pigem Nõukogudeaegseid punalipulisi viisaastakuid – see peab Eesti poliitikutele ja ettevõtjatele tagama paremad tulemused järgmiseks valimisperioodiks või majandusaastaks.”* (P148)

Põllumajanduse juures toob Roy Strider välja positiivse asja nõukogude aja juures, milleks on hortikulturalism. Sama tsitaadid juures on näha, et positiivsete teemade juurde lisanduvad ka negatiivsed: *“Paljud kindlasti mäletavad, kuidas ENSV ajal vohasid saastav põllumajanduslik suurtootmine, riigivargus, vaikiv ajastu, aga täpselt samuti tasuta haridus, prii arstiabi ja potipõllumajandus. Kuid siis olid muidugi teised ajad ja mõtteviis oli samuti teine. Kas see nüüd oligi just see nõukogude inimese mõtteviis, aga teistsugune oli see ikka.”*

Majanduse juures on negatiivselt kuvatud näiteks ühes juhtkirjas Eesti Posti kui nõukogudeaegset ettevõtet, mis peaks muutuma, kuna ühiskond ja aeg on muutunud firma ümber: *“Eesti Post kuulub ilmselt veel viimaste Nõukogude aja pitsarit kandvate ettevõtete hulka iseseisvas Eestis.”* Lisaks mainitakse, et sarnaseid ettevõtteid on olnud rohkemgi, kuid ülejäänud on oma kuvandist suutnud lahti saada: *“Teised temataolised geronidid on kas lõpetanud tegevuse või läbinud valusa, aga mõõdapääsmatu reformideaja.”* (P38)

Juhtkirjas “Uued fosforiidisõjad” tõmmatakse paralleel fosforiidisõjale ja eraettevõtjate soovile rajade kohalike elanike tahtmise vastu kaevandust. Ehk siis nõrgemast üle sõitmist kujutatakse, kui Nõukogude Liidu soovi kaevandada fosforiiti vaatamata eestlaste vastuseisule.

Sarnane võrdlemine, kus tõmmatakse paralleel nõukogudeaegse ja tänapäevase vahel, on ka järgmises näites, pealkirjaga “Majandusteadlased õppigu politoloogiat”, mille on kirjutanud TLÜ haldusjuhtimise magistrant: *“Arraku jutt vabakonkurentsi imepärasest unelmast meenutab lihtsalt Nõukogude Liidu unistust kommunismist, mis kunagi tuleb, kuid kuidas seda saavutada ja mis sellega kaasnema peaks, on udune ja lõplikult lahti seletamata.”* (P44)

Majanduse juures on üheks positiivse kuvandiga teemaks lastetusmaks. Lugejakiri: *“Nõukogude aja seadused pole meile mingi eeskuju, kuid tollane kuueprotsendiline lastetusmaks oli täiesti põhjendatud.”* Mart Laari arvamislugu pealkirjaga “Raha lastele“ sisaldab ka endas viidet lastetusmaksule, kuid mitte nii otseselt viidatult nõukogude ajale: *“Tegemist on mingil määral omalaadse variandiga paljuvaieldud lastetusmaksust, seda aga positiivse märgiga.”*

Neutraalse tonaalsusega artiklid kirjeldasid peamiselt nõukogude aja mõiste kaudu mõnda subjekti või sündmust, näiteks Andrus Karnau artikkel, selgitamaks, kuidas tekkis Eestil võimalus müüa CO2 kvooti: *“Nõukogude Liit oli küll juba lagunemas ja Eesti peaaegu iseseisev, aga Narva jaamad huugasid ikka, andes Loode-Venemaale elektrit.”*

Juhtkiri: “Poola poolt ja vastu” esindab samuti neutraalset kirjeldust nõukogude aja energiasüsteemist: *“Kuna Leedu kuulub Nõukogude ajast ühisesse energiasüsteemi teiste Balti riikidega, aga mitte Poolaga, siis oli ka loomulik, et Leedu energiaettevõtte juht pöördus esmalt oma Balti kolleegide poole.”*

3.5. Igapäeva/olme, spordi, hariduse ja tervishoiu negatiivses või positiivses kontekstis käsitlemine

Roy Strideri arvamislugu “Terviseks! joo ennast lolliks ja surnuks” käsitleb alkoholiprobleemi kui eestlastele omast viga. Artiklis saavad kokku kõik selles kategoorias olevad teemad, välja arvatud sport. Alkoholi nimetab ta ka Nõukogude Liidu lagunemise põhjuseks: *“Alkoholipoliitika reformi perestroika ajal peetakse üheks põhipäastikuks, mis vallandas Nõukogude Liidu lagunemise. Oli küll märgata mõju inimeste tervisele, kuid alkokaubandus kolis mustale turule, hoogustas inflatsiooni, tekitas järjekordi, likvideeris suhkru (millest hakati kohe ajama puskarit) ja puhus põrandaalusele varimajandusele veel suurema hoo sisse.”*

Tervishoiu puhul puudusid positiivsed artiklid. Neutraalsete ja tasakaalustatud artiklite puhul oli tegemist kirjeldusega kunagisele olukorrale, andmata selle hinnangut. Juhtkiri pealkirjaga “Rahva tervis” kirjeldab tervishoidu: *“Kindlasti ei või öelda, et arengukava oleks mingi asendustegevus. Rahva hea tervis on meie omariikluse üks põhivundamente, ei ole ju saladus, et Eestis elavate inimeste tervis on kõvasti kannatanud. Sellele on mõju avaldanud nii inimesteludest vähe hoolinud Nõukogude okupatsioon kui ka taasiseseisvunud Eestis sündinud töökultus, mis ei jätnud algul eriti puhkamisruumi.”*

Igapäevaelust toodi negatiivsena välja näiteks teenindust. Lugejakiri kirjeldab nõukogudeaegset teenindajat järgmiselt: *“Teenindaja oli siis eraldi klass. Mida suurem linn, seda kõrgemale astmele ühiskonnas ta end sättis. Mitte teenindajale ei olnud sind vaja, vaid vastupidi. Mitte tema ei pidanud viisakas olema.”* (P206) Samasuguse nõukogudeaegse teenindaja kuvandit esindab ka Vello Vikerkaare arvamislugu: *“1992. aastal kutsus üks kodumaale saabunud väliseestlane mind lõunatama Tartusse Püssirohukeldri restorani. Sel ajal oli seal veel endiselt nõukogudeaegne uksehoidja, kes puuris külastajaid terava pilguga, et otsustada, kas nad on ikka väärilised sisse astuma ja maksuma toidu eest, millest tuli ka tema palk.”* (P274) Samas artiklis kirjeldas autor juhtumist, kuidas nendelt küsiti Püssirohukeldris või eest raha.

Igapäevaelu ühe näitena võib sisse tuua artikli Karlovast: *“Karloval on vedanud teatavas mõttes isegi Nõukogude ajal, sest siia püstitatud uushooned jäid tagasihoidlikesse mõõdukesse ja osa puitmaju sai majavalitsuste viletsuse kiuste päris korralikult kōpitsetud.”* Positiivseid artikleid oli eluolu kohta vaid kolm. Enamus neutraalseid artikleid on samuti mõne subjekti või olustiku kirjeldusega seotud.

Hariduse juures on kaks läbivat joont. Esimesena tuleb välja eliitkooli mõiste ja selle tulenemine nõukogudeaegsest koolikorraldusest. Mati Heidmetsa artiklis “Hindamine ja järjestamine koolis kasu ei too” on näha autoripoolset tõlgendust: *“Võib-olla Nõukogude ajal oli eliitkoolide loomine õigustatud. Täna ma ihaldaksin Eestis rohkem ühtluskooli näha, et nähtav osa numbrite poolest oleks koolide vahel ühtlasem.”* Lisaks eliitkoolile kujutatakse haridust kui võimu tööriista: *“Nõukogude ideoloogiaaparaadi on välja vahetanud läbilöögivõimet kultiveeriv eliitkool.”*

Samasuguse ideoloogilise või propagandistlikku varjundit lisab ka järgmine näide: *“Nõukogude Liit kasutas propagandamasina alustaladena tasuta arstiabi ja haridust kõigile.”*

Üheks hariduse kajastamise näiteks toon välja anekdoodi, mis kirjeldab nõukogudeaegset õpet ülikoolis, kui tegemist oli ideoloogiliste ainetega: *“NLKP ajalugu on nagu musta kassi püüdmine, dialektiline materialism musta kassi püüdmine pimedas toas, ajalooline materialism musta kassi püüdmine pimedas toas, kuigi tead, et seda kassi seal ei ole, ja teaduslik kommunism musta kassi püüdmine pimedas toas, kuigi tead, et seda kassi seal ei ole, aga karjud: käes, käes!”* (P174)

Arstiabi või tervishoiuga edasi minnes on näha, et selles valdkonnas on autorid viidanud nõukogudeaegsetele iganditele. Ehk siis kujutatakse tänapäevaseid nähtusi, aga nende juures tuuakse välja, miks antud subjektide maine ei ole nii hea: *“Nõukogude ajal seostusid vanadekoduga mõtted hoolimatutest järeltulijatest, kes vana inimese oma kodust «jalust» ära saadavad, surma ootama mingisse ängistavasse keskkonda.”* (P181)

Sarnase järelduse eelnevaga teeb ka järgmise tekstilõigu autor seoses psühholoogiaga ja psühholoogilise arstiabiga: *“Ka siin on riigil ja omavalitsustel mõtlemise ja poliitikategemise koht, sest psühholoogilise konsultatsiooni kättesaadavus ja maine pole just ülemäära selgelt Nõukogude igandist vabanenud.”* (P47) Vello Vikerkaare aramusloos, mis kirjeldab üht juhtumit meditsiinitöötajatega, nimetab autor temale haiglas osaks saanud käitumist nõukogulikuks ja toob ka sellele põhjenduse: *“Nad on Nõukogude aja riismed ning peamiselt leiab neid riigiaparaadi ja ärimaailma sellistest nurkadest, mida turujõud on vaid vähesel määral puudutanud. Paraku kuulub nende hulka mõneti ka tervishoid.”*

Ühe kooliõpetaja kirjutatud aramusloos toob ta tervishoiu kohta aga järgmise asja välja: *“Uskumatult rumal on ühe arsti väide, et arstitõend on Nõukogude aja igand, sest nüüd me ju kõik usaldame üksteist!”*

Hariduse puhul oli positiivseks või neutraalseks nähtuseks selle tasuta kättesaadavus, seda küll mitte otsesõnu öelduna, vaid pigem osana nõukogude võimu iseärasusest. Samuti toodi seda välja kui nähtust, mis võimuga kaasas käis ja oli osa propagandast.

Ainsa negatiivse tonaalsusega sporti kajastav artikkel oli juhtkiri, mis rääkis Pekingi olümpiamängudest. Juhtkiri viitab, et Hiina proovib maailma meediat spordiürituse varjus propagandaks ära kasutada. Juhtkiri viitab selles valguses ka “meie kogemusele”, mis siis antud

juhul seostub nõukogude ajaga: *“Meie kogemus Nõukogude Liidust peaks olema heaks eelduseks, et Eesti ajakirjanikud suudavad propagandat ära tunda.”* (P121)

Sporti käsitlevaid positiivseid arvamuskirjutusi oli neli ja neutraalseid kolm. Priit Pullerits arvamuskirjutus näitab, mille pärast nõukogudeaegne spordisüsteem oli positiivne. Oluline oli spordile pühendumine ja nõukogudeaegne tulemustele orienteeritud treening: *“Vaadake karmile tööle näkku: Eesti suusatamist on pinnal hoidnud nõukogude aja pärand. Seal pärinevad peatreener Alaveri kogemused; tollase hambad-ristis-läbi-raskuste-tähtede-poolse hoiaku najal on medaleid noppinud Jaak Mae ja Andrus Veerpalu; Kristina Šmigun-Vähi treenerist isa Anatoli Šmigun on läbi ja lõhki nõukogude produkt.”* Järgmine lugejakiri iseloomustab tolleaegset sportlase elu, mille kohaselt oli suunitlus rohkem tulemustele: *“Olen nõukogude ajal ka ise tegelnud spordiga, siis ei olnud mingeid aastaseid lepinguid ega rahastamist. Kui tulid esikolmikusse, siis anti auhinnad ja kopsakad (kuni 500 rubla) preemiad.”*

3.6 Kultuuri, rahvuse ja religiooni negatiivses või positiivses kontekstis käsitlemine

Kultuuri puhul on üheks negatiivse tonaalsusega nähtuseks kultuuri levimise ja tarbimise takistamine nõukogude ajal. *“Viimasel viieteistkümnel aastal on selgunud lingvistilise vaakumi tohutu ulatus. Ametlik Nõukogude ideoloogia väärkasutas tõsiselt või kõrgkeelt, mis kahandas selle väärtust. Selliseid sõnu nagu «tõde», «kangelaslikkus» või «kohustus» võltsiti ja lõrtsiti sel määral, et nad kaotasid tegeliku sisu – ja nad pole seda tänini tagasi saanud.”* (P114)

Erkki Bahhovski kirjutab arvamuskirjutuses ka, kuidas Soome kirjanik Sofi Oksanen ei saanud Venemaa viisat, autor lisab selgituseks: *“Niisiis, need soomlased, kes te olete avaldanud arvamust Nõukogude okupatsioonist, küüditamistest ja inimeste tapmisest Eestis – mõelge järele, enne kui hakkate Venemaale minema, küsige näiteks Leena Hietase käest järele, kas te olete sinna ikka oodatud.”*

Rahvuse puhul oli kahte sorti lähenemist. Üheks võib lugeda nõukogude ajal eestlaste keerulist elu ja teiseks Eestisse emigreerunud inimeste puhul viitamist nende tänapäeval esinevale nõukogudeaegsele käitumisele. Aadu Must toob enda arvamuskirjutuses ära näite esimese lähenemise puhul: *“Moskvas alla kompartei keskkomitee poliitbüroo salajane otsus, millega eestlased kui rahvus kuulutati Nõukogude korra vaenlaseks.”*

Teist lähenemist näitlikustab Nils Niitra artikkel, mis käsitleb nõukogude ajal Läti immigratsioonist inimest järgmiselt: *“Läti suuremate linnade elanike enamuse moodustavad inimesed, kes tulid*

naaberriiki elama Nõukogude ajal. Paraku pärisid paljud neist paratamatult ka oma väärtushinnangud eelmisest formatsioonist, mis tähendab, et edukas äri kujutab endast eelkõige häid sidemeid ja võimalusel kellegi tagant varastamist.”

Kultuuri-teematikas on positiivsena välja paistvad kultuurilised sündmused, mis eestlasi okupatsiooniperioodil ühendasid. Laine Jänese aramusartikkel, mis ilmus päev enne laulupidu, toob just välja asjaolu, et laulupeod olid üheks eestluse edasikandjaks: *“Eesti teevad omanäoliseks just meie pikad kultuuritraditsioonid, mis on ajaproovile vastu pidanud. Esimene laulupidu toimus juba 1869. aastal, tantsupidu 1934. aastal. Isegi Nõukogude kord ei suutnud neid traditsioone murda, pigem innustas kestma.”*

Religiooni kohapealt on läbivaks jooneks nõukogude võimu negatiivne suhtumine religiooni. Jõulude puhul toodi välja, kuidas kirik oli koht, kuhu põhimõtteliselt minna ei tohtinud. Samuti on üheks vaatenurgaks ateismi levitamine ja õpetamine.

Kuigi nõukogude ajal oli religioon põlu all, toob Toomas Paul oma aramusloos välja, et religiooniga tegelemine kandis võimule vastandumise märki: *“Usu otsing on ühtaegu ka identiteediotsing, sest nii globaliseerumine kui ka individualiseerumine on kaasa toonud identiteediprobleeme. Budismi tutvustamine ja sellega tegelemine kandis Nõukogude ajal teisitimõtlemissõnaku, mis aitas kaasa budismi populaarsuse kasvule Eestis.”*

Igor Taro väljendab oma aramusloos seisukohta, et nõukogude ajast Eestisse jäänud venelased on tänaseks saanud rohkem juba eestlasteks: *“Ja vaevalt on meie venelaste seas proportsionaalselt palju rohkem neid, kes mõtlevad nostalgiaga Nõukogude aastatele.”*

Kokkuvõtteks erinevate teemavaldkondade kohta võib öelda, et valdkonnad, milles viited nõukogude ajale esinevad, on lai. Teemades esile tulevad viited nõukogude ajale on mitmekesised. Teemade puhul on viited nende esinemise hulga poolest suures ulatuses varieeruvad.

3.7 Artiklites esinenud diskursused

3.7.1 Nõukoguliku poliitilise kultuuri jätkumise diskursus

Nõukogude aja poliitilise kultuuri jätkuvuse diskursust iseloomustab mingi nõukogude ajast pärit poliitilise nähtuse või käitumisviisi kandumine ja esinemine tänapäevaühiskonnas. Domineerivalt esineb selles diskursuses poliitika ja võimu temaatika. Antud temaatika on sisse toodud nii Eesti kui ka näiteks Venemaa poliitika toimimise iseloomustamisel. Poliitika puhul oli peamiseks nõukogulikuks jooneks ainuparteiline võim ja sellega seonduvad nähtused.

Nüüd paistab, et õiguskantsleri kandidaate esitavad parteipleenumid ja nõuavad oma kandidaadi esitamist presidendi poolt. Tuttav lugu Nõukogude ajast. (P2)

Parteilisi nähtusi iseloomustavad näiteks artiklid P2 ja P254. Mõlema puhul on läbivaks parteivõimu kujutamise sarnasus nõukogude ajaga. Lisaks muidugi ka mõlema näite puhul viited, et miski poliitikas käib nii, nagu see käis nõukogude ajal: praegusel juhul siis parteilise võimu kujutamine sarnaselt nõukogude ajale. Üldiselt võis näha, et parteivõimule viitamist samastati nõukogude ajaga.

Võimul püsimine tähendab ka avalikus sektoris võtmekohtade mehitamist parteiliikmetega. Tutvused ja «õigele poolele» kuulusus toimib Eestis nagu Nõukogude ajal. (P254)

Parteilise-temaatika võtab väga hästi kokku Ahto Lobjakase artikkel: “Viis Ansipi aastat ja leopardi täpid”, mille arutluskäik jõuab asjaoluni: “Ansipi juhtimisel on Reformierakond järk-järgult üle võtnud poliitilise tsentri (täpsemalt selle enda käe järgi ümber teinud) ja muutumas loomulikuks valitsusparteiks.” Loomulik valitsuspartei Reformierakond tänapäeval ja loomulik valitsuspartei nõukogude ajal oli Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei (NLKP). Ehk siis pikalt võimul olnud erakonda hakatakse kõrvutama nõukogude ajaga, nagu näiteks kahe eelneva näite puhul oli tegemist Reformierakonnaga ja järgneva näite puhul on tegemist Keskerakonnaga.

IRL kutsus mõne päeva eest üles lõpetama Nõukogude võimu Tallinnas ja tegema demokraatlikke erakondi selle nimel koostööd. Nõukogude võimu all on avalduses

silmas peetud Keskerakonna ainuparteilist linnavalitsust, mis juhib pealinna volikogu enamuse toel suveräänselt. (P214)

Partei kui ainuvalitseja asjaolu toodi sisse nii Venemaad kui ka Eestit puudutavates arvamusedes.

Nõukogude aja jätkuvuse diskursus on eriti läbiv Venemaad puudutavate artiklite puhul, kus omistatakse nõukogude aja nähtusi praegusele valitsemise ja valitsejate käitumisele.

“Tänapäeva Venemaa käitumine on paljuski sarnane Nõukogude Liidu omaga osalt seetõttu, et Kremli istuvad asjamehed põevad tohutut nostalgiat kunagise deržava-perioodi suhtes. Kõiki Venemaa viimaseid välispoliitilisi liigutusi tulebki tõlgendada sellest lähtuvalt.” (P48)

Venemaa puhul on nõukogude aja nähtuste esinemist tänapäeval esitatud valdavalt negatiivselt. Üldiselt võimu ja poliitika juures võib näha, et nõukogulikuks nimetatakse laia hulka nähtusi. Nõukogude aega kasutatakse Venemaa suhtes kui teatavat põhjust, mille kaudu seletatakse ja analüüsitakse Venemaa poliitika käitumist ja samme. Näide P48 viitab ka asjaolule, et Venemaa välispoliitika vaatlemisel peakski olema peamiseks tõlgendamise lähtekohaks nõukogude aeg.

Nõukogude aja jätkuvuse diskursuse juures on peamiseks vaatepunktiks kõrvalseisja oma ja lähenetakse pigem abstraktsest küljest. Ehk siis antakse küll hinnang, mis aga tugineb subjektiivsele arvamusele, mitte läbinisti analüütilisele lähenemisele. Hoolimata asjaolust, et analüüsile artiklites viidatakse, on pigem tegemist sildistamisega, et miski on nagu nõukogude ajal ja on seda täna selgi päeval, põhjendusi, miks see nii ja kas see üldse nii on, üldiselt ei tooda. Juhul kui ka põhjendatakse, on valdavalt siiski tegemist subjektiivse arvamusega, mitte analüütilise arutlusega.

3.7.2 Nõukogude inimeste käitumise ja olmega võrdlemise diskursus

Nõukogude võrdluse diskursuses on läbivaks suunaks eluolu ja olmeliste asjade võrdlemine nõukogude ajaga. Ühiskonna poolelt tuuakse sisse inimeste võrdlemine nõukogude ajaga, võrreldes tänapäevaga. Siinkohal on kahtepidist lähenemist inimesele ja tema iseloomule. Esimene on nostalgilisem, mis kuulub järgmisesse diskursusse ja vastandub teisele, negatiivsele lähenemisele.

Ükssama inimene võis kanda korraka mitut rolli – ühest küljest võis ta olla parteilane, teisest küljest aga patrioot. Kompartei koos oma kuritegeliku ajalooga oli tema ihus sees. Kuid samal ajal oli ta ihus ka isadest ja isaisadest pärit patriotismitunne ja hoolimine. (P113)

Nimelt tuuakse sisse võrdluses, kuidas nõukogude ajal olid inimesed kahepalgelisemad. Võimu ees käitusid nii, nagu pidid ja muul ajal olid kõik süsteemilõhkujad.

Võrdluse poole pealt on temaatika ja vaatenurkade hulk üsnagi suur. Esineb nii raamatuhindade, kuritegude karistuste ranguse kui ka teeninduskultuuri võrdlust. Viimase puhul selgub artiklitest, et teenindaja oli tollal kõrgem klass. Artiklitest tuleneb ka kadedust selle ameti pidajate vastu. Teisest küljest ka nentimist, et tänapäeva ühiskonnas ei oleks selline asi enam võimalik. Seaduste võrdlust esines mitmel korral. Selle teema puhul oli läbivaks jooneks, et teatud asjade puhul oli nõukogude ajal seadused karmimad ja kord rohkem majas.

Paljud mäletavad veel hästi, et Nõukogude ajal eksisteeris ka varastamise suhtes teatav tolerants, praegu seda enam pole. Sama seis tuleb saavutada liikluses. (P55)

Näiteks artikkel P55, mis kõrvutab nõukogudeaegset seadusandlust liikluse ja varastamise kohapealt. Kui liikluskultuur oli nõukogude ajal parem, tulenevalt karmimatest seadustest, siis varastamisse suhtuti leebemalt, nii seaduse kui ka ühiskonna normatiivsel tasandil. Sama näite puhul leiti, et tänapäeva Eestis on asjad vastupidi, varastamisse suhtutakse nii seaduse kui ka ühiskonna tasandil karmimalt, aga liikluskultuuriga on asjad kehvemini.

3.7.3 Nõukogude nostalgia diskursus

Nostalgilise diskursuse juures on üheks läbivaks jooneks nõukogudeaegse turvatunde esile toomine. Eelkõige vaatenurgast, et kõigil oli töö olemas ja hirm töö kaotamise ees peaaegu puudus. Ehk siis - nostalgilisest vaatenurgast vaadatakse nõukogude aega kui majanduslikult turvalist aega ning kui vähemuutlikke ja stabiilsemat elukeskkonda kui seda on näiteks tänapäeva Eesti.

Eestlased ei igatse taga Nõukogude aega, sest selle aja arhitektuuri põlatakse veel enam kui moodsat, vaid pigem teatavat stabiilset unistusteaega, kus miski ei muutu ja inimestel on kindlus, et homme päev on samasugune kui tänane. (P46)

Üheks läbivaks teemaks on nõukogude aja taga igatsemine. Autorid viitavad nostalgiale või nostalgitsemisele suhteliselt negatiivselt. Negatiivse suhtumise põhjuseid tundub olevat mitmeid. Esiteks kindlasti viidatakse nõukogude aega taga igatsevatele inimestele kui 1991. aastal ühele kohale tammuma jäänud inimestele. Teisest küljest aga vanamoodsatele ja inimestele, kes ikkagi päris täpselt ei saanud aru, milline Nõukogude Liit tegelikult oli:

Selge see, et 1991. aasta ei olnud kaugeltki kõigile hea aasta. Paljude inimeste säästud haihtusid. Mõned ei jäänudki uskuma, et Nõukogude süsteem on tõepoolest läbi. Mõned tundsid endas tühjust ja nostalgiat. (P114)

Üldiselt võib näha, et autorite poolt mõeldakse inimeste all, kes ei saanud aru Nõukogude Liidu tegelikust olemusest, pigem venelasi ja seeläbi igatsevad seda aega rohkem taga venelased. Siinkohal ei olnud vahet Eestis või mujal elavatel venelastel.

Muidugi oli antud diskursuse juures taolise viitamise puhul vägagi abstraktselt lähenetud ja eelduslikult väidetud, et kunagi võimuladvikusse (nomenklantuuri) kuulunud inimesed või muul nõukogude ajal soodsal positsioonil asunud inimesed, seda täna taga igatsevad.

Kui kahe eelneva diskursuse juures oli domineerivaks teoreetiline lähenemine siis nostalgilise diskursuse puhul oli peamiseks lähenemiseks pigem biograafiline või vahendatud vaatepunkt.

3.7.4 Nõukogude aja kannatuste diskursus

Nõukogude aja ohvri diskursuses on ühe vooluna nähtav ajalooliste sündmuste sisse toomine ja nende kujutamine kui Nõukogude Liidu liiga tegemisele ja sellele, kuidas eestlased või mõni muu Nõukogude Liidu vabariigi rahvas oli ohver või ohvristaatuses. Ajaloolistest sündmustest oli peamine küüditamine. Ajaloo kontekstis represseerimisest rääkides domineerib isikuna Stalin.

Ühe läbiva tunnuseks on esindatud venestamine. Eriti just keelelisest seisukohast. Kuid sellest hoolimata, et Sofi Oksaneni artiklis P187 tuuakse välja just venelaste eelisolukord, esinevad ka nõukogude aja ohvrina kõik Nõukogude Liidus elanud inimesed. Seda nimetatakse nii rahvuslikuks genotsiidiks, poliitiliseks repressiooniks kui ka repressioonipoliitikaks.

“Nõukogude kolonisatsiooni ajal olid venelased muidugi rühmana eelistatud olukorras ja näiteks oli neil kergem leida elamispiinda. Nende keel oli eelisolukorras ja näiteks poes eesti keeles asju ajada püüdev eestlane sai venekeelse vastuse: «Räägi inimeste keeles.»” (P187)

Nõukogude ajal pidime aastakümneid elama defitsiidi küüsis. (P241)

Samuti kujutatakse nõukogude aja defitsiiti ja kitsaid eluolusid pealesunnituna ja seeläbi kõiki selle all kannatajaid ohvritena. Kitsaid eluolusid kohtas artiklites palju. Eriti toodi välja, kuidas tegelikult ei olnudki korterid mõeldud n-õ nautimiseks, vaid kohaks, kuhu tööline tuleb õhtul välja magama, et hommikul jälle minna kommunismi üles ehitama. Samuti näiteks kitsast kööki nõukogude aja korterites peeti kommunistliku idee tulemuseks, et nõukogude inimene pidi sööma töölissööklas ja suur köök oli seepärast ebaotstarbekas.

“Garderoobist ja köögitehnikast ei osanud Nõukogude kasinate tingimustega harjunud eestlane aastaid tagasi undki näha. Nüüd kohtavad maaklerid aga tihti kinnisvaraostjaid, kes oma uues kodus just neid asju näha soovivad.” (P10)

Esineb viitamist ohvristaatusele kui mingisugusele käitumise põhjusele. Järgnev näide räägib asjaolust, et eestlastest diplomaadid ei osanud käituda ja riietuda pärast iseseisvust toimunud

pidulikel üritustel. Artikkel pealkirjaga “Rahvuslikust alaväärtusest” räägib üldiselt eestlastest kui juba ajaloolistest ohvritest, tuues sisse ka ühe osana nõukogude aja.

Selles osas aitas muidugi tõhusalt kaasa ka Nõukogude aja möödavaatamine etiketist ja käitumisreeglitest, aga ometi näitavad ka need probleemid alaväärsustunde olemasolu, mis ei ole kuhugi kadunud. (P137)

Samuti on näha, et tegelikku ohvrimeelsust esineb autori väitel ka veel tänapäeval. Muidugi tuleb siinkohal artikli iseloomust sõltuvalt ettevaatlikult taolist väidet tõlgendada, kuna artikkel käsitles juba varasemaid võõra võimu all oldud ajajärke.

Üldiselt võib öelda, et kui artiklites oli vaja viidata eestlaste mõnele negatiivsele iseloomuomadusele, näiteks alalhoidlikkusele ja vaiksele kannatamisele, siis leiti sellele põhjenduseks just nõukogude aeg ja sellega kaasnenud eluolu või mõttevabaduse puudumine.

Antud diskursuses esines erinevaid vaatepunkte, kuid esile kerkisid biograafiline ja vahendatud vaatepunkt.

3.7.5 Nõukogude pärandi diskursus

Nõukogude ajaga seoses tuuakse sisse paljude nõukogude ajast päritud negatiivsete nähtuste esinemist tänapäeval, mis tol ajal Eestis esinesid ja teevad seda siiani. Üheks nõukogude aja pärandiks loetakse Eestis elavaid venelasi. Venelasi kujutatakse ebameeldiva pärandina, milles ka teatav osa tänase Eesti probleeme seisneb. Näiteks kuritegevuse suur osakaal Ida-Virumaal. Kõige äärmuslikemas tõlgendustes nimetatakse venelaste suurt osakaalu Eestis isegi genofondile negatiivselt mõjuvat asjaolu.

Eelmise sajandi suured sõjad ja pool sajandit Nõukogude okupatsiooni mõjutab endiselt Eesti igapäevast elu. Möödaniiku pärandiks on olukord, kus kolmest Eesti elanikust kaks on eestlased, rahva arv ei kasva ning rahvastiku koosseis vananeb. (P162)

Suurest venelaste hulgast Eestis on pärandina ka integratsioon või lõimumine. Siinkohal on lähenemisi erinevaid. Kui ühelt poolt peetakse integratsiooni vajalikuks ja möödapääsmatuks nähtuseks, siis teiselt poolt nähakse venelaste sulandumist Eesti ühiskonda kui protsessi, mis saab toimuda ainult põlvkondade vahetuse kaudu. Taolise vaatepunkti muutust võib märgata seoses nn Pronksiöö sündmuste valguses. Nimelt 2007. aasta kevade paiku ilmunud artiklites loetakse mässu tõttu integreerumist läbikukkunuks. Hilisemalt hakatakse rohkem analüütiliselt lähenema integratsioonile ning lõimumisele ning artiklid, mis käsitlevad venelasi kui Eesti ühiskonda absoluutselt sobimatut rahvust ei esine.

“Viisteist aastat on Eestis räägitud integratsioonist nagu mingist imeasjast. Ametnikud ja poliitikud on juthustanud sellest, kuidas Nõukogude kodumaalt päranduseks saadud seltsimehed on kõik lojaalsed Eesti elanikud. Nende järeltulijad olla aga kõik justkui omad lapsed, teevad keelekümblust ja puha.” (P69)

Nõukogude aja ühe pärandina tuleb välja ka hoolimatus ühise vara suhtes. Ehk siis asjaolu, et tänapäeval ei suudeta hoida ühist linnaruumi ilusana ja pahatihti sellega ebaperemehelikult ümber käiakse, tuleneb nõukogude ajast, kui kõik oli rahva ühine vara ja omanditunnet seeläbi ei tekkinud, ega ei ole suures osas ka tänapäeval tekkinud.

Lisaks selle on ka pärandiks loetud raiskamine. Järgneva näite valguses küll energiaraiskamine, kuid ühe suundumusena toodi välja ka raiskamist muude subjektide suhtes.

Eestis mõjutab eluasemeid Nõukogude ajast päranduseks saadud ehitusplaneerimine, kus energiatarbimise määrale ei tulnud pöörata mingit tähelepanu. (P187)

Pärandidiskursuse juures on vaatepunktiliselt lähenetud erinevalt. Leidub kõiki viise, nii biograafilist, vahendatud kui ka abstraktset lähenemist. Üldiselt võib öelda, et kui käsitletakse nõukogude aja pärandeid, siis on tegemist millegi negatiivse, mis aja möödumise kiuste endiselt Eestis esineb.

3.7.6 Nõukogude sõjalise võimsuse diskursus

Nõukogude aega tuuakse sõjalises konteksti sisse peamiselt kahel viisil. Esimeseks on Nõukogude Liidu ja praeguse Venemaa või mõne muu riigi sõjalise võimsuse võrdlemine ja teiseks on külma sõja taustal välispoliitiline võrdlemine. Esimene variant esineb riikide kõrvutamisel makrotasandil nõukogude ajaga. Eriti Venemaa praeguse sõjalise jõu võrdlus nõukogudeaegse võimsusega.

Teate teravdamiseks nii venelaste kui ka muu maailma silmis kuulutas Putin eile lisaks, et aastaks 2025 on Venemaal kaks korda rohkem sõjalennukeid kui praegu. Meeldetuletuseks, et Venemaa kavatseb taastada oma sõjalise võimekuse Vahemere piirkonnas nagu Nõukogude ajal. (P41)

Mõlema näite puhul (P41 ja P32) võib näha, et Venemaa sõjalise võimekuse indikaatoriks on Nõukogude Liit. Ühel juhul (P41) on küll mõeldud Nõukogude Liidu kunagist sõjalist võimekust kui eesmärki, mida täita. Teisel juhul (P32) on Nõukogude Liidu lõpp mõõdupuuks, mille järgi sõjalist võimsust võrreldakse.

Kuigi on selge, et Venemaa armee on praegu parimas vormis pärast Nõukogude Liidu lagunemist, ei saa praeguses olukorras ometi sõjalises plaanis külmast sõjast rääkida. (P32)

Külma sõja temaatika tuuakse taolistes seostes (Nõukogude Liit - sõjaline võimsus - riik) korduvalt sisse, on siis tegu Venemaa või mõne muu riigiga, näiteks nagu artikli P5 puhul Iraaniga. Läbivaks jooneks on mõjukus, võimsus ja kui palju kardetakse mingit riiki, võrreldes Nõukogude Liiduga.

Iraanil ei ole maailmapoliitikas sellist kohta kui Nõukogude Liidul külma sõja ajal, kuid laiema Lähis-Ida liidriks üritab ta tõusta igal juhul. (P5)

Näite P33 puhul oli artiklis kirjeldatud asjaolu, kuidas nõukogude ajal oldi pea alati sõjaliselt valmis vastama välisriikide agressioonile.

Sellised lennud olid külma sõja ajal igapäevane rutiin. Koosmõjus ookeanidel patrullivate raketialveelaevade ja maismaal paiknevate ballistiliste raketidega oli

nende lendude eesmärk tagada Nõukogude Liidule n-ö teise löögi võimalus – ehk suutlikkus anda hävitav vastulöök riigile, kes peaks Nõukogudemaad tuumarelvadega ründama. (P33)

Kuid artikli põhiline idee ja mõte peitus üks lõik varem: “Täpselt sama lugu on Venemaa strateegilise lennuväega, mille tuumarakettide kandmiseks mõeldud raskepommitajad alustasid üleelamise nädala reede keskööl taas regulaarseid patrull-lende.” Järgnev lõik aga lõi otsese seose tänapäeva Venemaa käitumisele, tõlgendades seda Nõukogude Liidu käitumise kaudu külma sõja ajal. Sarnase joone, küll retoorilise küsimusena, kuid siiski, toob sisse ka järgnev näide, mis samuti seob omavahel külma sõja aegse Nõukogude Liidu käitumise ja Venemaa tänapäevase käitumise.

Kas oleme uues külmas sõjas? Kas Venemaa käitub nii, nagu käitus Nõukogude Liit pärast Teist maailmasõda, ja kas lääts peab andma samasuguse vastuse kui toona? (P28)

Sõjalise diskursuse all saab välja tuua ka Afganistani sõja. Pea Nõukogude Liidu lagunemiseni kestnud sõda puudutas ka eestlasi. Kuna Afganistanis teenivad ka praegu Eesti sõjaväelased, siis toodi kahe sõjaväelase hukkamist kajastavas arvamuskõnetes sisse ka nõukogude ajal toimunud sõda.

Afganistani sõjaväelajale, mis juba kahe aastakümne eestki Eestile surma ja vigastusi tõi. Siis sunniti Eesti mehi, praeguseid Afganistani sõja veterane, sunniviisil okupatsiooniväkke mobiliseeritud ja sageli ka tinakirstudes tagasi toodud ajateenijaid osalema Nõukogude impeeriumi verises avantüüris. (P53)

Nõukogude aja sõjalist diskursust iseloomustab Nõukogude Liidu sõjalise võimsuse kasutamist võrdlusena või siis lähtepunktina. Lisaks sõjalise võimsusele on oluliseks osaks positsioon välispoliitikas, ehk siis, kui palju kardetakse mingit riiki võrreldes Nõukogude Liiduga. Samuti iseloomustab seda diskursust ka külm sõda ja selle perioodi Nõukogude Liidu käitumine, millest tulenevalt analüüsitakse ja võrreldakse tänapäeva Venemaa käitumist.

4. Järeldused ja diskussioon

4.1 Nõukogude aja representatsioon arvamusedes

Nõukogude aega representeeriti Postimehe arvamusedes mitmekesiselt, teemavaldkondade hulk oli lai, samuti nõukogude ajale viitamise kontekste leidis palju. Hinnangud teemavaldkonniti varieerus palju, nagu ka autorite tonaalsused artiklites.

Enim representatsioone esineb poliitika/võimu/ideoloogia temaatika juures. Antud teema artiklid moodustasid 38% kõikidest valimisse kuulunud artiklitest. Artiklite arvult oli järgmine religiooni temaatika, mis moodustas kokku 11% kõikidest artiklitest. 10% artiklitest kajastas igapäevaelu temaatikat. Need kolm teemat esinesid kogu valimi ulatuses kõige rohkem.

Artiklites tulevad esile viited nõukogude ajale üsnagi erinevate nähtuste ja probleemide kontekstis. Üheks kontekstiks oli poliitika, kus viidati nõukogude aegse poliitilise kultuuri jätkumisele Eestis kui ka välismaal. Järgmiseks võiks välja tuua nõukogude ajaga võrdlemise konteksti, kus tänapäeva inimeste käitumist ja olmet võrreldi nõukogude ajaga.

Probleemide kontekstis viidati nõukogude aja päranditele, mis Eestis siiani eksisteerivad, näiteks suur vene rahvusest inimeste hulk elanikkonnas. Samuti viidati probleemide juures hoolimatusele ühiskonnas, kui millelegi, mis pärineb nõukogude ajast.

Üks nähtus, millele viidati on nostalgia. Nostalgia puhul viidati inimestele, kes tänapäeval positiivselt nõukogude aega taga igatsevad kui ka positiivsetele nähtustele, mis nõukogude ühiskonnas eksisteeris, siinkohal toon näiteks materiaalse turvatunde.

4.2 Hinnangud ja tonaalsused

Enim on arvamslugudes esindatud negatiivne ja neutraalne tonaalsus, mis kokku moodustavad 86% kõikidest artiklitest. Selgelt kõige vähem on esindatud positiivse tonaalsusega artiklid, mis moodustavad kokku 14% kogu valimist.

Kõige rohkem positiivseid artikleid kirjutanud autorigrupp olid lihtkodanikud (lugejakirjad). Selle autorigrupi positiivsed artiklid moodustavad kõikidest positiivsetest artiklitest 26%.

Kõige rohkem negatiivse tonaalsusega artiklitest moodustas arvamusliidri/kolumnisti autorigrupp. Selle autorigrupi kirjutatud negatiivsed artiklid moodustasid kõikidest negatiivsetest artiklitest 25%.

Negatiivseim teema oli tervishoid, mille puhul oli negatiivseid artikleid kogu artiklite hulgas 82%. Positiivseim teemavaldkond oli sport, mille puhul oli positiivseid artikleid kokku 57%.

Negatiivsed artiklid puudusid religiooni valdkonna juures, kuid selle valdkonna puhul moodustasid neutraalsed artiklid 71% kogu hulgast ja vaid 29% artiklitest olid positiivsed.

Eri autorigruppe iseloomustab erinev tonaalsus nõukogude ajast kirjutamisel. Arvamusliidrid, eksperdid on esinevad positiivsete artiklite juures vähesel määral, kuid on domineerivad grupid neutraalse ja negatiivse tonaalsuse juures. Samas oli näha, et lihtkodaniku autorigrupp esines märgataval määral ainult positiivse tonaalsuse juures. Ühe asjaoluna esines toimetuse poolt kirjutatud artiklite juures positiivne tonaalsus, aga muud tonaalsuses olid esindatud tunduvalt väiksemalt määral.

4.3 Diskussioon

Van Dijk-i ideoloogia definitsiooni ütleb, et “Ideoloogia on grupi liikmete sotsiaalsete representatsioonide alus. Teisiti öeldes, ideoloogia võimaldab inimestel kui grupi liikmetel korrastada nende endi jaoks oma arvukaid sotsiaalseid uskumusi ja ümbritsevast maailmast toimuvast (van Dijk 2005:19). Minevikurepresentatsioonide ideoloogia ilmneb selles valguses läbi minu uuringu tulemuste. Kuna uuringu tulemused näitavad, et pigem on hinnang tänapäeval nõukogude ajale negatiivne või neutraalne, võib väita, et minevikurepresentatsioonide ideoloogia on samuti negatiivne ja neutraalne. Samuti võis näha diskursuseid analüüsides, et läbivate diskursustena esitati negatiivseid nähtusi nõukogude ajast. Positiivseid diskursuseid seepärast ei tekkinud, et positiivsete hinnangute esinemine oli esiteks harv ja teiseks väga erinevate teemavaldkondade puhul. Ehk siis diskursuste analüüsi taustal võib väita, et nõukogude aja minevikurepresentatsioonid esinevad tänapäeval, kui negatiivse näitena minevikust. Samuti kui on vaja midagi näitlikustada negatiivselt, esinevad nõukogude aja minevikurepresentatsioonid.

Ajakirjanduses kujunev hinnanguline tonaalsus on teataval määral vastavuses sotsioloogilises uuringus saadud tulemustele. Mina.Maailm.Meedia uuringust on näha, et kõrgeimal sotsiaalsel kihil on ENSV-sse suhtumine negatiivsem, kui muudel kihtidel. Kui võtta ajalehes esinevateks nõ eliidiks arvamuslimidrid/kolumnistid ja eksperdid, siis võib näha nende tulemuste vahel seaduspärasust. Nimelt moodustab minu uuringu tulemusena ligi pooled negatiivse tonaalsusega artiklitest eksperdi ja arvamuslimidri/kolumnisti autorigrupi kuuluvate autorite artiklid.

Mina.Maailm.Meedia uuringu tulemused ja käesoleva töö tulemused kõrgklassi hinnangute poolest, aga ei ole niivõrd erinevad, kui esmapilgul oodata võiks. Seda saaks seletada Kitchi arvamusega. Nimelt leiab ta, et taolise sotsiaalse mälu tekkimine on pikaajaline protsess, mis esineb ametliku ja tavakeelse kultuuri vahel.

Teisest küljest võib väita, et sotsioloogilise uurimuse tulemused ja käesoleva töö käigus saadud tulemused näitavad hinnangut nõukogude ajale erinevad. Mina.Maailm.Meedia uuring näitab, et üldiselt meenutatakse ENSV aega positiivsemast küljest, väidetega, et tollal oli elu parem on minimaalselt nõus ligikaudu veerand vastanutest. Maksimaalselt oldi nõus väidetega, et ENSV ajal oli elu parem kuni 64% vastanutest. Kui aga vaadata antud töö tulemusi näeme, et ainult 14%

artiklitest oli positiivse tonaalsusega. Ehk siis ajakirjanduses levinud hinnangud ei lange kokku sotsioloogilises uuringus saadud tulemustega.

Töö tulemustest võib näha, et nõukogude aega kasutatakse kui teatavat võrdlusmomenti, mille kaudu võrreldakse tänapäeva ühiskonda Nõukogude Liidu aegsega. Seda võib välja lugeda artiklitest, kus viidatakse tagasi nõukogude ajale ja tuuakse see positiivseks või negatiivseks näiteks. Võrdlusmomenti puhul ei ole alati tegemist negatiivse näitega, vaid ka positiivsetega.

Siirdeühiskonnale omaselt tuuakse sisse tihti näited mõtte- või teguviisidest, mille päritolu omistatakse nõukogude ajale. Sellest tulenevalt leitakse ühiskondlike probleemide alged peituvat nõukogude ajas.

Nõukogudeaegse ühiskonna representatsioonide põhijoonteks on muulaste immigratsioon ja integratsioon, inimeste kahepalgelisus ja hoolimatus ühiskondliku vara suhtes. Muulaste praegust immigratsioonist representeeriti kui pärandit nõukogude ajast, millega tuleb ühiskonnal täna päeval just vahepealse okupatsiooni tõttu tegeleda.

Edasisteks uurimusteks soovitaks uurida tonaalsusi nõukogude ajale eelmisel kümnendil 1990.-2000. aastal. Kui taoline uurimus läbi viia oleks võimalik võrrelda käesoleva töö tulemusi ja leida, kuidas on meedias minevikurepresentatsioonid ja tonaalsused muutunud. Samuti oleks võrdlusmomenti saamiseks üheks võimaluseks korrata sama uurimust tulevikus.

Teiseks edasise uurimuse suunaks võiks olla nõukogude aja representatsioonide uurimine mõne teise riigi ajalehe alusel. See annaks samuti võrdlusmomenti kahe riigi vahel, ning võimaluse tulemusi laiemalt vaadelda.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö teemaks on “Nõukogude aja representatsioon arvamusalustes 2007. - 2010. aastani ajalehes Postimees.” Töö eesmärk oli välja selgitada, kuidas representeeriti nõukogude aega ajalehes Postimees, millised hinnangud nõukogude aja representatsioonide puhul esinesid. Samuti milliste nähtuste, probleemide kontekstis esinesid viited nõukogude ajale.

Bakalaureusetöö sissejuhatus kirjeldas töö ülesehitust, põhjendas uurimistöö vajalikkust ning selgitas uurimisprobleemi.

Teoreetilises peatükis andis ülevaate töö teoreetilisest raamist. Peamiste teemadena käsitleti ajakirjanduses esinevaid kollektiivseid mälestusi, ideoloogiat, diskursuse- ja representatsiooni mõistete.

Empiirilistes lähtekohtades käsitlesin Mina.Maailm.Meedia uuringutulemusi, mis käsitlesid vastajate hinnanguid ENSV-le. Uuringus osales 1044 eestlast vanuses 15-74 eluaastat, uuring viidi läbi novembrist oktoobrini 2011. aastal. Antud tulemuste puhul võrdlesin madalaima ja kõrgeima sotsiaalse kihi hinnanguid ENSV-le.

Teises peatükis kirjeldasin töö metoodikat ja valimit. Valimi moodustasid 2007.-2010 aastani Postimehes ilmunud arvamuskirjed, milles oli esindatud viide nõukogude ajale. Arvamuskirjed alla kuulusid ka toimetuse poolsed juhtkirjed kui ka lugejakirjed, kommentaar ja repliik. Meetoditest kasutasin kvantitatiivset kontentanalüüsi ja diskursusanalüüsi. Antud peatükis on ära toodud ka kodeerimistabel ja diskursusanalüüsi läbiviimise metoodika.

Kolmandas peatükis on ära toodud kontentanalüüsi ja diskursusanalüüsi tulemused. Sealhulgas ka erinevate andmete omavahelisi võrdlusi tonaalsuse kaudu.

Järelduste peatükis proovisin vastata uurimisküsimustele. Kokkuvõtlikult võib öelda, et enim representatsioonid esines poliitika/võimu/ideoloogia temaatikas. Negatiivseimaks teemaks tervishoid ja positiivseimaks autorite grupiks oli lihtkodanik. Enim olid esindatud neutraalse ja negatiivse tonaalsusega artiklid. Positiivse tonaalsusega artikleid oli selgelt kõige vähem.

Diskussiooni peatükis proovin asetada saadud uuringutulemusi nii teoreetilisse kui ka empiirilistes lähtekohtades tutvustatud raamidesse. Sealhulgas proovin leida ideoloogiad ja selgitada nende esinemise põhjuseid.

Summary

The subject of the present Bachelor thesis is “Representation of Soviet era in opinion stories in the newspaper Postimees 2007.-2010”. The aim of the paper is to explore how Soviet era was represented in opinion stories, also what phenomena or problems occurred in the context of references to the Soviet era.

This topic is relevant for several reasons. Firstly, Soviet era is studied sociologically and ethnologically but there are few researches that have studied Soviet era representation in media. Secondly, Estonia as a society is currently in a transfer stadium, coming from Soviet regime and becoming a capitalistic country. So it is interesting to study if and how Estonia is, compared with Soviet era, the present day.

The first chapter sets a theoretical framework for the analyses. The main topics discussed were how the press presents and reproduces collective memories, ideology, discourse and the concept of representation.

The first chapter also includes previous empirical studies like conducted by University of Tartu Institute of Journalism and Communication called Mina.Maailm.Meedia. The study results show estonians assessments of the life during Soviet era. The study involved 1,044 Estonians aged 15-74, the survey was conducted in November and October 2011.

The second chapter describes the research questions and methods of analysis as well the selection for analyses. The present Bachelor thesis is based on the qualitative and quantitative analysis of articles.

Third chapter describes qualitative and quantitative results in the study. Also in this chapter, there is description of discourses appeared in articles.

Fourth chapter includes conclusions and discussion. Main conclusions of this Bachelor thesis was that Soviet era representation in articles was mainly neutral or negative. Most often the articles including references to the Soviet era talked about: politics/power/ideology. Most negative topic was healthcare and most positive topic was sport. Most positive group of authors were commoners (letter from a reader) and most negative group of authors were opinion leader/columnist. In discussion the author compared study results of Mina.Maailm.Meedia and results of this Bachelor thesis. Also tried to find current ideological trends.

The Bachelor thesis ends with a summary, both in Estonian and in English, followed by references and appendix.

Lisad

Kasutatud kirjandus

- Lotman, J. (1990). Kultuurisemiootika, Tekst-Kirjandus-Kultuur. Tallinn: Olion.
- Lotman, J. (1992). Kultuur ja plahvatus. Tallinn: Varrak
- Tonkiss, F. (1998). "Analysing discourse", in: C. Seale (Ed.), Researching society and Culture. SAGE, London.
- Fairclough, N. (2003). Analysing discourse : textual analysis for social research. London: Routledge
- Hall, S. (1997). Representation: Cultural Representations and Signifying Practices. London: SAGE Publications
- van Dijk, T.A. (2005). Ideoloogia. Multidistsiplinaarne käsitus. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus
- Peri, Y. (1999). The Media and Collective Memory of Yitzhak Rabin's Remembrance. International Communication Association, summer 1999: 106-124
- Zelizer, B. (2008). Why memory's work on journalism does not reflect journalism's work on memory. Memory Studies. SAGE Publications vol 1: 79-87
- Edy, J.A. (1999). Journalistic Uses of Collective Memory. International Communication Association, spring 1999: 71-85
- Winfield, B.H, Friedman, B. & Trisnadi, V. (2002). History as the Metaphor through Which the Current World Is Viewed: British and American newspaper's uses of history following the 11 September 2001 Terrorist attacks. Journalism Studies, 2002 vol 3: 289-300
- Kitch, K. (2008). Placing Journalism Inside Memory - and Memory Studies. Memory Studies. SAGE Publications vol 1: 311-320'

Lisa 1. Artiklite loetelu

nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
1	Repliik: kaks sammu maas	21.12.2007
2	Kas põhiseadus ikka kehtib veel?	26.12.2007
3	Meediaarvustus: lenda, Västrik, lenda! vol 2	21.12.2007
4	Kommentaar: enne muna, siis kana!	08.12.2007
5	Juhtkiri: kurjuse telje murdumine?	08.12.2007
6	Juhtkiri: Soome sisu	06.12.2007
7	Aidi Vallik: tänaste laste stressil pole nime	01.12.2007
8	Juhtkiri: esimesed sammud	28.11.2007
9	Ühe-partei-valimised	27.11.2007
10	Mida tahab eestlane?	24.11.2007
11	Juhtkiri: koolis teada ma sain.	22.11.2007
12	Jaak Pihlak: küüniliselt Vabadussõja võidusamba kallale?	20.11.2007
13	Andrus Karnau: suur äri sooja õhuga	17.11.2007
14	Kadri Liik: Afganistan, Venemaa ja meie	26.10.2007
15	Enn Soosaar: muulaste lõimumise rajad	22.10.2007
16	Egon Niitsee: kas Eesti jahindus naaseb Nõukogude aega?	22.10.2007
17	Erkki Bahovski: lõppematu mängufilm	22.10.2007
18	Juhtkiri: pada sõimab katelt	18.10.2007
19	Kas Eestil on kohta Euroopa ajaloos?	13.10.2007
20	Rein Veidemann: lõimumine kui sild	08.10.2007

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
21	Juhtkiri: vivat academia!	06.10.2007
22	Balti vaimustus	06.10.2007
23	Urmas Sutrop: integratsiooni pole vaja	05.10.2007
24	Lasse Lehtinen: kommunistid boonuspunktidest ilma	02.10.2007
25	Enn Soosaar: gaasitoruotsuse lahtised otsad	01.10.2007
26	ENSV majandus seisis sealihal	29.09.2007
27	Juhtkiri: Vene ajaloopropaganda	29.09.2007
28	Erkki Bahovski: Eesti uues külmas sõjas – õnn või õnnetus?	15.09.2007
29	Martin Kala: riik ja kirik – koos või lahus?	11.09.2007
30	Rein Veidemann: meie venelased	06.09.2007
31	Martin Kala: kus on Eesti oma pura vida?	01.09.2007
32	Juhtkiri: Külma sõda ei ähvarda	27.08.2007
33	Kaarel Kaas: Putini musklid ja Venemaa sõjaline võimsus	27.08.2007
34	Alo Lõhmus: kõva kaart	23.08.2007
35	Juhtkiri: Hirvepargi (v)algus	23.08.2007
36	Süüdlane või kaasajooksik?	23.08.2007
37	Paul Tammert: miks ei ole otsedemokraatia seksikas?	22.08.2007
38	Juhtkiri: Eesti Posti piinad	22.08.2007
39	Urve Palo: õigus heale alusharidusele on kõigil lastel	17.08.2007
40	Mart Laar: tavaline stalinism	16.08.2007
41	Juhtkiri: vene karu mõirgamine	13.08.2007
42	Peeter Kuimet: unustatud eestlased	10.08.2007
43	Enn Soosaar: Euroopa Liidul on raske tulemuslikult toimida	07.08.2007

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
44	Sirje Kingsepp: majandusteadlased õppigu politoloogiat	31.07.2007
45	Tõnis Tulp: üha mõttetuma süsteemi luigelaul	31.07.2007
46	Vahur Koorits: puhtusešokk	30.07.2007
47	Ott Lumi: õnn ei ole põlevkivis, aga ta on olemas	26.07.2007
48	Juhtkiri: Kremli jõudemonstratsioon	16.07.2007
49	Mart Laar: raha lastele	13.07.2007
50	Jarmo Virmavirta: juubeliaasta mõtestab muutusi	11.07.2007
51	Valdo Randpere: sülg tuleb konkreetse inimese suhu	29.06.2007
52	Laine Jänes: Eesti, laula oma laulu!	28.06.2007
53	Juhtkiri: Sõduri saatus	26.06.2007
54	Alo Raun: Kas Pätsi saaks rehabiliteerida?	21.06.2007
55	Liikluspolitsei loomkatsed	19.06.2007
56	Rubla minek, krooni tulek	11.06.2007
57	Jaan Tamm: Ajalugu või hoopis poliitika?	09.06.2007
58	Marko Püüa: Ajalugu kuuris	06.06.2007
59	Priit Pullerits: Inglaste haip	05.06.2007
60	Mark Soosaar: Lehvi kaua, Postipapa muhe vaim!	05.06.2007
61	Jarmo Virmavirta: Vaba sõna on demokraatia välti matu eeldus	05.06.2007
62	Mart Laar: Tugev Eesti	24.05.2007
63	Mihhail Lotman: Võimusemootika eesti ja vene kultuuris	19.05.2007
64	Hando Runnel: Öö oli õrn	19.05.2007
65	Jaan Kaplinski: Mineviku asemel on aeg keskenduda tulevikule	16.05.2007
66	Terry Davis: Tallinn ja Moskva austagu teineteist	08.05.2007
67	Kalle Muuli: Sovettide mäss	03.05.2007
68	Mihhail Lotman: Märulisemootika Eesti pealinnas	02.05.2007

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
69	Nädala nägu: Tundmatu vene pätt	28.04.2007
70	Raul Kalev: Kättemaks Eesti moodi?	26.04.2007
71	Erkki Bahovski: Auschwitzi uus ajalugu	24.04.2007
72	Juhtkiri: Juhitav demokraatia	30.03.2007
73	Sven Mikser: Vastuoluline raketikilp	28.03.2007
74	Erkki Bahovski: Sõnad loevad	27.03.2007
75	Tervitusi Nõukogude Eestist	06.03.2007
76	Juhtkiri: Traditsiooni järgiv kõne	26.02.2007
77	Erkki Bahovski: Päästmine ja tänu	17.02.2007
78	Juhtkiri: Poola poolt ja vastu	15.02.2007
79	Rein Veidemann: Mõttetu sõda	10.02.2007
80	Rein Veidemann: Venemaa jäävuse seadus	03.02.2007
81	Kas Eestis on igameheõigust liiga palju ja seda peaks kärpima?	31.01.2007
82	Eiki Berg: Vastastikku kasulik vaen	26.01.2007
83	Juhtkiri: Pudelist vallanduv džinn	23.01.2007
84	Juhtkiri: Lätete juurde!	18.01.2007
85	Immo Mihkelson: Meie keha ja kultuur väärtusskaalal	13.01.2007
86	Roy Strider: terviseks! Joome ennast lolliks ja surnuks!	29.12.2008
87	Alar Tamming: psühholoogilised vead ja äri	25.12.2008
88	Juhtkiri: rahu otsib meid	23.12.2008
89	Martin Kivisoo: jõulud kirikus, hiies, metsas	23.12.2008
90	Imbi Paju: kas tõesti keegi ei taha meie loost teada?	22.12.2008
91	Enn Soosaar: paradoksne vabadus	13.12.2008
92	Agu Uudelepp: propaganda parim vastumürk	13.12.2008
93	Merle Jääger: koole, kurva mõrsija!	13.12.2008
94	Ilja Geller: poliitikud peavad mõtlema, mida nad räägivad	12.12.2008

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
95	Urmas Klaas: Aleksius II - kiriku hiilguse taastaja	08.12.2008
96	Urve Eslas: aitäh, Sofi	04.12.2008
97	Juhtkiri: Elekter tuleb loomaaiaast	04.12.2008
98	Erkki Bahovski: vene «valge mehe koorem»?	29.11.2008
99	Aivar Haller: takus rabelev pime aabitsakana	22.11.2008
100	Randel Länts: Värsket õhku oleks vaja	19.11.2008
101	Ingo Normet: kas linnapea on lahkumas?	19.11.2008
102	Kommentaar: Ülemnõukogu käitus ainuvõimalikul viisil	15.11.2008
103	Rein Veidemann: solidaarsuse ime	15.11.2008
104	Priit Pirsko: tondijutt arhiivi ümber	12.11.2008
105	Juhtkiri: aeg oleks jõuda Euroopasse!	10.11.2008
106	Maiko Kalvet: Töövaidluste arv töötab kasvada	11.11.2008
107	Andres Pöder: väärtused ja Eesti ühiskond	25.10.2008
108	Enn Soosaar: uus Venemaa – kes on sinu sõbrad?	18.10.2008
109	Jaak Aaviksoo: Eesti valitud julgeolekusuund on osutunud õigeks	18.10.2008
110	Rein Veidemann: raamatu jõud	15.10.2008
111	Ansip: tänan kõiki, kes on võidelnud vaba Eesti eest	22.09.2008
112	Imbi Paju: Soome ja Eesti - lähedased kauged	15.09.2008
113	Erkki Bahovski: KGB jüngrid	15.09.2008
114	Hando Runnel: head, halvad ja küsitavad	13.09.2008
115	Tiivaripsutamine Staliniga	13.09.2008
116	Urve Eslas: taevast faksitud Christie	02.09.2008
117	Anne Applebaum: Venemaa hirmud	27.08.2008
118	Jürgen Ligi: boikott või võidurelvastumine	22.08.2008

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
119	Lugeja kiri: ei ole üksi ükski maa, või äkki ikka Ida-Virumaa on?	20.08.2008
120	Andres Herkel: Lipponeni halb sõnum	15.08.2008
121	Stalini mullikad	09.08.2008
122	Juhtkiri: poliitiline sport	08.08.2008
123	Juhtkiri: prohveti lahkumine	05.08.2008
124	Paul Tammert: eestlased viie rikkama rahva hulka	02.08.2008
125	Loomeraha jagaja	02.08.2008
126	Ahto Lobjakas: meie õu Euroopas	30.07.2008
127	Sambast ja vabadusest	28.07.2008
128	Jaak Aaviksoo: vabaduse mõistmise sambast	22.07.2008
129	Erkki Bahovski: küsija suu pihta...	19.07.2008
130	Juhtkiri: terve keha	18.07.2008
131	Ilvese kõne tõstis soomeugrilased uude positsiooni	15.07.2008
132	Juhtkiri: tarkade riik	15.07.2008
133	Naissoo ja meesso oigekeelsest vahetegemisest	10.07.2008
134	Abhaasia bumerang	07.07.2008
135	Mart Laisk: miks me kardame venelast?	03.07.2008
136	Ahto Lobjakas: Siberi kolin	01.07.2008
137	Vahur Kersna: ja meie igaõhtust meelelahutust	09.06.2008
138	Jüri Kuuskemaa: rahvuslikust alaväärsusest	07.06.2008
139	Laulev revolutsioon	07.06.2008
140	Raivo Järvi: inimesed, olge valvsad!	29.05.2008
141	Erik Tohvri: kui millestki jääb puudu.	27.05.2008
142	Vastulause: mitte arendusluuser, vaid lihtsalt luuser!	26.05.2008
143	Hando Runnel: enam ei õpeta	24.05.2008
144	Mari-Liis Huvato: Paberil ei saa paati hoida	14.05.2008

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
145	Jaanus Rahumägi: sildade põletamine?	13.05.2008
146	Juhtkiri: asumi aura on kodanike kätes	12.05.2008
147	Eestlasel tuleb veel aastaid vireleda	12.05.2008
148	Mälestus laulvast revolutsioonist	10.05.2008
149	Nils Niitra: tappev võlusõna efektiivsus	09.05.2008
150	Tarmo Kriis: kümme aastat tööturureforme	30.04.2008
151	Kas 2007. aasta aprillil on ajaloo kohta?	26.04.2008
152	Kaja Tael: mis meil Euroopa Liidust oodata on?	24.04.2008
153	Merle Haruoja: kas inimlikkus on õpitav?	24.04.2008
154	Repliik: vabaduse monument?	24.04.2008
155	Peeter Olesk: inimene. Millal oma sõnadega, millal võõrais	19.04.2008
156	Ajalugu – ideoloogia või teadus?	19.04.2008
157	Sofi Oksanen: eesti naise lugu	19.04.2008
158	Tarmo Noop: valehäbita heast Eesti õllest	16.04.2008
159	Autoritaarne kapitalism tänapäeva maailmas	05.04.2008
160	Kommentaar: selgus majas?	05.04.2008
161	Peep Pahv: aeg ärgata	02.04.2008
162	Jüri Laurson: kes levitab Tartus valetavet?	01.04.2008
163	Rein Veidemann: vabadusetee esimesed meetrid	31.03.2008
164	Perearsti koduvisiit: kas Nõukogudeaegne igand?	25.03.2008
165	Rein Veidemann: kas vaim koondub?	12.03.2008
166	Andrus Karnau: taarakolli hüvastijätt	08.03.2008
167	Tõnu Õnnepalu: vabaduse teed ja sambad	03.03.2008
168	Siim Kallas: vabas maailmas	01.03.2008
169	Eestlased ja suur terror	01.03.2008

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
170	Roy Strider: Eesti peaks Pekingi olümpiat boikottima	28.02.2008
171	Rein Veidemann: suu laulab.	25.02.2008
172	Meestest, kes mängisid tõsiselt nukkudega	23.02.2008
173	Rein Ruutsoo: kas Eesti vajab mõttevahetusi?	19.02.2008
174	Hille Tänavsuu: mäletate seda vana anekdooti?	18.02.2008
175	Martin Pau: seaduste selguse poolt	11.02.2008
176	Urmas Tooming: isikukultus Nõmme moodi	06.02.2008
177	Toomas Paul: tõe tagamaad	02.02.2008
178	Lasteaia alternatiiv	01.02.2008
179	David Vseviiov: Venemaa ja Euroopa – kas ämblik ja kärbes?	31.01.2008
180	Inga Saare: uutes korterites kummitab Nõukogude vaim	30.01.2008
181	Juhtkiri: väarikad vanaduspäevad	29.01.2008
182	Disko tuumasõja tingimustes	31.12.2009
183	Sofi Oksanen: lugu Sitakoti Matsist, vabadusest ja orjusest	30.12.2009
184	Kullas-karras jõulupuu	19.12.2009
185	Igor Taro: mittesõda ja valged sukkpüksid	17.12.2009
186	Tiiu Kuurme: kahjustatud kasvatus	16.12.2009
187	Raivo Vare: Eesti pärast eurot – milline uus edulugu?	12.12.2009
188	Peeter Olesk: hiire paljastused kassile	08.12.2009
189	Argo Ideon: demokraatia vs demokraatia	07.12.2009
190	Nils Niitra: Läti viletsad naabrid	04.12.2009
191	Rein Veidemann: Tartu Ülikooli keeledilemma	01.12.2009
192	Neeme Korv: kõnd noateral	01.12.2009
193	Head või halvad suhted Venemaaga?	31.10.2009
194	Mart Raudsaar: veebidžinni tulemisest ja tema pudelisseajamisest	31.10.2009

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
195	Perenaine ja tema maja	31.10.2009
196	Mart Ummelas: ülestõstetud Soome sild	27.10.2009
197	Vahur Koorits: kultuur on Eesti jõukuse alus	27.10.2009
198	Indrek Sirk: liikluskeel ei ole släng	26.10.2009
199	Martin Parmas: heaoluks ei piisa küttepuudest ja kartulist	26.10.2009
200	Vello Vikerkaar: tervishoid ja -õud	24.10.2009
201	Marju Lauristin: Eesti poliitikat kummitab rahvuslik suletus	24.10.2009
202	Kas Nõukogude ajal oli teenindus praegusest parem?	23.10.2009
203	Peatage tarastamine!	21.10.2009
204	Argo Ideon: oblastist Kanadaks	12.10.2009
205	Alo Raun: miks eestlane kardab?	07.10.2009
206	Evelyn Kaldoja: ristinakkusoht?	14.09.2009
207	Urho Meister: kes austaks vanemaid?	03.09.2009
208	Vastukaja: jutt või asi	03.09.2009
209	Marti Aavik: kapriik	02.09.2009
210	Argo Ideon: üksikult tsitadelli vastu	27.08.2009
211	Juhtkiri: MRP jäljed on ka tänases päevas	24.08.2009
212	Ahto Lobjakas: elust Eestis empaatiata	14.08.2009
213	Lugeja kiri: kas viskame koos pesuveega ka lapse välja?	14.08.2009
214	Aivar Pohlak: meid päästab vaid surm	07.08.2009
215	Oudekki Loone: nõöbi külge autoritaarsuse pintsak	21.07.2009
216	Alo Raun: Leedu löödud tempel	17.07.2009
217	Andres Suik: Nõukogude aja lõpp Eesti kohtusüsteemis?	01.07.2009
218	Minu lugu: vaatamata sellele, et oli sügav stagnaaeg...	15.06.2009
219	Roy Strider: punase nelgi ülestõus	03.06.2009
220	Tõnis Mägi: lipu Vägi	05.06.2009

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
221	Andres Võrk: lastetusmaks – lastetute indulgents	04.06.2009
222	Alo Lõhmus: musta süolge näkku	02.06.2009
223	Roy Strider: meie unistuste internet	26.05.2009
224	Neeme Korv: väarikuse defitsiit	16.05.2009
225	Juhtkiri: pange seljad kokku!	18.05.2009
226	Ahto Lobjakas: järjepidev Eesti	18.05.2009
227	Juhan Peegli päev – päev Eesti ajakirjandusega	11.05.2009
228	Mälestuskild minu ema elust	09.05.2009
229	Mati Heidmets: hindamine ja järjestamine koolis ei too kasu	08.05.2009
230	Kaks ettepanekut	06.05.2009
231	Andrus Karnau: vesi või killustik?	05.05.2009
232	Varemeteta Eesti	04.05.2009
233	Inimene iseendale ja kõigile	18.04.2009
234	Juhtkiri: uued fosforiidisõjad	18.04.2009
235	Argo Ideon: juba otsustati	14.04.2009
236	Aken läänemaailma	11.04.2009
237	Igor Taro: millest mõtlevad meie venelased?	30.03.2009
238	Imbi Paju: väärtustest ja õlatundest	27.03.2009
239	Merje Müürisepp: hooned kõnelevad oma ajastu vaimust	26.03.2009
240	Krista Piirimäe: kolmas on kestmise võti	25.03.2009
241	Vilja Kohler: krooniline haigus ägeneb jälle	19.03.2009
242	Enn Soosaar: parem vigane varblane peos...	16.03.2009
243	Nils Niitra: magav närukael eestlases	04.03.2009
244	Peeter Olesk: lood Viini metsadest	23.02.2009
245	Imbi Paju: Eesti elujõud ja eneseviha	21.02.2009
246	Tiit Sild: positiivselt passiivne	18.02.2009
247	Juhtkiri: riik versus kirik	08.02.2009

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
248	Maaja Vadi: mammi, võta jalad alla!	05.02.2009
249	Roy Strider: kirjad maalt - laena ämbritäis liiva	26.01.2009
250	Jelena Skulskaja: inimene häbipostis	24.01.2009
251	Rein Veidemann: tants ümber Maripuu	22.01.2009
252	Norman Aas: ärgem lahterdagem inimesi headeks ja halbadeks!	16.01.2009
253	Merle Maigre: Venemaa kütab Euroopat	16.01.2009
254	Hannes Rumm: mida arvavad noored oma elust Lasnamäel?	21.01.2008
255	Roy Strider: turvalisuse nimel?	15.01.2008
256	Rein Veidemann: Suure Peetri ajastu	12.01.2008
257	Alli Aigro: arstitõendid tuleb taastada	11.01.2008
258	Iivi Anna Masso: keel kandikul. Sõna vägi poliitilises kultuuris	27.01.2010
259	Vello Vikerkaar: rahvatants	23.01.2010
260	Mart Laar: haldusreform tuleb. Niikuinii	22.01.2010
261	Juhtkiri: külm ja töötus	20.01.2010
262	Holistilisest õpetamisest	19.01.2010
263	Igor Taro: sümfooniline kooskõla	13.01.2010
264	Meid teatakse juba, kuid häbenetakse ikka veel	13.01.2010
265	Priit Pullerits: punaedu lõpp	27.02.2010
266	Iivi Anna Masso: valgust tunneli otsast	26.02.2010
267	Soovitus sportlastele'	23.02.2010
268	Abdul Turay: hea uus Eesti	20.02.2010
269	Tiiu Kuurme: ka tunded on poliitiline reaalsus	17.02.2010
270	Iivi Anna Masso: homoabielud ja demokraatia	16.02.2010
271	Jüri Kõre: must ronk! Valge lind!	15.02.2010
272	Juhtkiri: mis raputaks meid tardumusest?	23.03.2010
273	Marti Aavik: tänu eksijale	22.03.2010

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
274	Meie ehituspärand: ajaloo õppetunnid	21.03.2010
275	Veronika Kalmus: piiririigi vaimne keskkond	20.03.2010
276	Iivi Anna Masso: meie aja kangelased	15.03.2010
277	Vello Vikerkaar: ketšupiesriie	06.03.2010
278	Aadu Must: Jaan Poska, Eesti omariikluse ettevalmistaja	05.03.2010
279	Neeme Korv: lehekülg punasest raamatust	30.04.2010
280	Seisukoht: Ado inämp ei kuse	30.04.2010
281	Ikka eesti mitte noukogude naine	15.04.2010
282	Ahto Lobjakas: viis Ansipi aastat ja leopardi täpid	15.04.2010
283	Henn Käärrik: mõtisklusi sotsioloogiast	01.04.2010
284	Margus Tsahkna: müügitaks peab kaduma	01.06.2010
285	Roy Strider: potipõllunduse tagasitulek	24.05.2010
286	Kas vana arm ka roostetab? Ei ta roosteta!	20.05.2010
287	David Vseviov: poliitika ja teater	15.05.2010
288	Juhtkiri: pauku tuleb teha ja nalja tahan ma.	06.05.2010
289	Tiiu Aro: vaheahu pealinna lasteaedades	06.05.2010
290	Alo Raun: erastagem Tallinna Ülikool?	05.05.2010
291	Raimu Hanson: mats, müts, munad	30.06.2010
292	Krista Kaer: tõlkida või tõlkimata jätta	19.06.2010
293	Jaanus Riibe: noore inimese raske valik	17.06.2010
294	Lünklikud teadmised juba üldhariduses	14.06.2010
295	Krista Piirimäe: kõigile odav bussipilet	07.06.2010
296	Margus Tsahkna: müügitaks peab kaduma	01.06.2010
297	Marina Lohk: möödapääsmatu valge surm?	28.07.2010

Nr	Pealkiri	Avaldamise kuupäev
298	Neeme Korv: o tempora...	22.07.2010
299	Barbi Pilvre: soovolinik peaks saama asutusi trahvida	21.07.2010
300	Martin Pau: selga ronitakse	31.08.2010
301	Iivi Masso: kes on väliseestlane?	31.08.2010
302	Iivi Anna Masso: Soome ja kakskeelsuse poliitika	17.08.2010
303	Juhtkiri: riigi bussisüst	09.08.2010
304	Marika Tuus: kas oskame vaid laulupidudel hõisata?	01.10.2010
305	Iivi Masso: lõimumine ei seisa seaduse taga	29.09.2010
306	Mare Tralla: on aeg koju tagasi pöörduda	11.09.2010
307	Lugejakiri: õpilased organisatsioonidesse!	08.09.2010
308	Marju Lauristin: kas ühiskond on olemas?	04.09.2010
309	Argo Ideon: sõõm eluandvat õhku brežnevlikus udus	28.10.2010
310	Vello Vikerkaar: väljasurev tõug	23.10.2010
311	Iivi Anna Masso: mida ütleks Andrei Sahharov täna?	18.10.2010
312	Vastukaja: õudukas või roosamanna?	18.10.2010
313	Andrus Karnau: luhtunud kohtuasi	13.10.2010
314	Indrek Riigor: kuidas levitada ettevõtluspisikut?	07.10.2010
315	Argo Ideon: tõrjutud ja vaevatud	26.11.2010
316	Vaimuinimeste allakäik	10.11.2010
317	Rein Haak: prügikastist kinni hoida pole mingit mõtet	06.12.2010

Lisa 2. Kontentanalüüsi tulemused

Artiklide jaotumine autorite vahel				
AUTOR	POSITIIVSED	NEGATIIVSED	NEUTRAALSED	SUMMA
AJAKIRJANIK	7	14	32	53
TOIMETUS	9	21	17	47
POLIITIK	3	13	12	28
EKSPERT/ ANALÜÜTIK/ TEADLANE	6	35	34	75
ARVAMUSLIIDER/ KOLUMNIST	7	26	37	70
LIHTKODANIK	11	19	14	44
SUMMA	43	128	146	317

Tonaalsuste jaotumine artiklites	
TONAALSUS	SUMMA
NEGATIIVNE	128
NEUTRAALNE	146
POSITIIVNE	43
SUMMA	317

Artiklites käsitletud teemad	
VAATEPUNKT	SUMMA
IGAPÄEV/OLME	31
POLIITIKA/VÕIM/ IDEOLOGIA	121
RELIGIOON	17
MAJANDUS	21
PÕLLUMAJANDUS	9
SPORT	7
HARIDUS	23
TERVISHOID	11
KULTUUR	36
RAHVUS	16
MUU	25
SUMMA	317

TEEMA	NEGATIIVNE	POSITIIVNE	NEUTRAALNE	SUMMA
IGAPÄEV/OLME	13	3	15	31
POLIITIKA/VÕIM/ IDEOLOGIA	56	9	56	121
RELIGIOON	0	5	12	17
MAJANDUS	9	3	9	21
PÕLLUMAJANDUS	4	3	2	9
SPORT	1	4	2	7
HARIDUS	6	0	17	23
TERVISHOID	8	0	3	11
KULTUUR	12	10	14	36
RAHVUS	7	2	7	16
MUU	7	3	15	25
SUMMA	123	42	152	317

Nõukogude aja käsitusviis artiklis	
KÄSITLUSVIIS	SUMMA
KIRJELDAV	116
HINNANGULINE	3
HINNANG ISIKULE	15
HINNANGULINE INSTITUTSIOONILE	9
HINNANGULINE TEGUVIISILE/ MÕTTEVIISILE	129
HINNANG SÜSTEEMILE	39
HINNANG ENSV-LE	6
SUMMA	317

Vaatepunktide esinemine artiklites	
VAATEPUNKT	SUMMA
BIOGRAAFILINE	52
VAHENDATUD	162
TEOREETILINE	103
SUMMA	317